

ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ
ΙΔΡΥΜΑ ΠΑΤΡΑΣ
ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ & ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗΣ

“Ο παρεμβατικός ρόλος του κράτους
στην οικονομία και η περιφερειακή
κοινωνικοοικονομική ανάπτυξη”

ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ : ΜΕΛΙΣΣΑΡΟΠΟΥΛΟΣ
ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ

ΟΙ ΣΠΟΥΔΑΣΤΡΙΕΣ
ΠΑΡΑΣΚΕΥΑ ΙΩΑΝΝΑ
ΜΙΚΡΟΥΛΗ ΕΙΡΗΝΗ

ΠΑΤΡΑ ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ 2000

ΑΡΙΘΜΟΣ ΕΙΣΑΓΩΓΗΣ	3182
----------------------	------

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ο ρόλος του σύγχρονου κράτους.	Σελ. 3
Όργανα κρατικής παρέμβασης στην οικονομική δραστηριότητα.	Σελ. 5

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Α'

A. ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΟΙ ΝΟΜΟΙ	Σελ. 8
Ν.1262/82	Σελ. 8
Ν.1892/90	Σελ. 17
B. ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΜΕΓΑΛΩΝ ΕΡΓΩΝ ΥΠΟΔΟΜΗΣ ΠΟΥ ΕΝΙΣΧΥΟΥΝ ΕΜΜΕΣΑ ΤΗΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ	Σελ. 26
Γ. ΝΟΜΙΣΜΑΤΙΚΗ - ΠΙΣΤΩΤΙΚΗ - ΔΗΜΟΣΙΟΝΟΜΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ	Σελ. 31
1. Μέσα δημοσιονομικής πολιτικής	Σελ. 31
α. δημόσιες δαπάνες	
β. φόροι	
γ. δημόσιος δανεισμός	
2. Μέσα νομισματικής και πιστωτικής πολιτικής	Σελ. 34
3. Μέσα εξωτερικής οικονομικής πολιτικής	Σελ. 34
4. Μέσα άμεσου ελέγχου	Σελ. 35
5. Οι αλλαγές στους θεσμούς	Σελ. 35
ΠΩΣ ΤΟ ΚΡΑΤΟΣ ΧΡΗΣΙΜΟΠΟΙΕΙ ΤΑ ΜΕΣΑ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΓΙΑ ΝΑ ΠΕΤΥΧΕΙ ΤΟΥΣ ΣΤΟΧΟΥΣ ΤΟΥ	
α. Εφοδιασμός της οικονομίας με δημόσια αγαθά	Σελ. 36
β. Εφοδιασμός της οικονομίας με αγαθά και υπηρεσίες κοινής ωφελείας.	Σελ. 36
γ. Επέκταση των δραστηριοτήτων που δημιουργούν εξωτερικές οικονομίες και περιορισμό των εξωτερικών επιβαρύνσεων.	Σελ. 37
δ. Ο έλεγχος των μονοπωλίων	Σελ. 38
ε. Η σταθεροποίηση της οικονομίας	Σελ. 39
στ. Η κοινωνικά επιθυμητή ανάπτυξη	Σελ. 40

ζ. Κοινωνικά επιθυμητή διανομή	Σελ. 42
η. Χρηματοδότηση μέσω φορολογικών ελαφρύνσεων	Σελ. 42
Δ. ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗ ΤΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ ΜΕΣΩ ΙΔΙΩΤΙΚΟΠΟΙΗΣΕΩΝ Ή ΑΠΟΪΔΙΩΤΙΚΟΠΟΙΗΣΕΩΝ	
Μορφές ιδιωτικοποίησης	Σελ. 44
Πότε επιβάλλεται η ιδιωτικοποίηση	Σελ. 45
Πότε είναι δυνατή η ιδιωτικοποίηση	Σελ. 48
Παράγοντες επιτυχίας της ιδιωτικοποίησης	Σελ. 49
	Σελ. 50
ΚΕΦΑΛΑΙΟ Β΄	
<i>ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ</i>	Σελ. 52
ΚΕΦΑΛΑΙΟ Γ΄	
<i>ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ – ΚΡΙΤΙΚΗ</i>	
Η ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΣΗΜΕΡΑ	Σελ. 56
ΚΡΙΤΙΚΗ	Σελ. 58
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	Σελ. 61

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ο ρόλος του σύγχρονου κράτους

Τις τελευταίες δεκαετίες συντελέστηκαν οι πιο σημαντικές διαφοροποιήσεις στο καπιταλιστικό σύστημα που επέφεραν ουσιαστικές αλλαγές στο σύστημα της κρατικής οικονομικής και κοινωνικής δραστηριότητας.

Στα προηγούμενα χρόνια από τον Β' παγκόσμιο πόλεμο και κυρίως τον 20ο αιώνα, η κρατική οικονομική δράση περιοριζόταν σε χώρους έξω από την οικονομική δραστηριότητα των πολιτών. Η κοινωνική πολιτική του κράτους ήταν σχεδόν ανύπαρκτη. Ο φόρος λειτουργούσε μόνο σα «μέσο» μεταφοράς χρημάτων στα ταμεία του κράτους που χρησιμοποιούσαν για τα αστυνομικά, στρατιωτικά και δικαστικά καθήκοντά του.

Σήμερα, όμως, έχουν υπερισχύσει μέσα και μηχανισμοί οικονομικο-κοινωνικού περιεχομένου που επηρεάζουν τις συνθήκες και το πλαίσιο που δρα το κεφάλαιο στην καπιταλιστική οικονομία, όπως επίσης μέσα και μηχανισμοί εξισορρόπησης των κυκλικών κρίσεων του συστήματος.

Για παράδειγμα το κράτος επιδρά σήμερα στην εισαγωγή και εξαγωγή κεφαλαίων, στην διαμόρφωση τιμών ως ένα βαθμό, στον ονομαστικό μισθό εργασίας, στην διάρκεια του εργασιμου χρόνου, στις συνθήκες επαγγελματικής και γενικής εκπαίδευσης, της ιατρικής περίθαλψης κ.τ.λ.

Επίσης επιδρά ή κατέχει την διαχείριση διαφόρων ειδών περιουσίας, όπως κρατικές επιχειρήσεις στην βιομηχανία, στις μεταφορές, στην ενέργεια, στις τηλεπικοινωνίες, στα δάση, σε κτίρια κ.λ.π.

Με λίγα λόγια, το σύγχρονο κράτος έπαψε να παίζει το ρόλο του «νυχτοφύλακα» της χώρας, αλλά συγχωνεμένο με τα μονοπώλια σε ενιαίο σύνολο μηχανισμών, γίνεται κυρίαρχη δύναμη της καπιταλιστικής οικονομίας. Η μετεξέλιξη αυτή επιταχύνεται με την επίδραση της επιστημονικο-τεχνικής επανάστασης και της όξυνσης όλων των εσωτερικών οικονομικο-κοινωνικών αντιθέσεων του καπιταλιστικού συστήματος.

Στο στάδιο του μονοπωλιακού καπιταλισμού ο μηχανισμός του «ελεύθερου καπιταλιστικού ανταγωνισμού» εξαρθρώθηκε και σταμάτησε να λειτουργεί. Με την μεγάλη οικονομική κρίση 1929 – 1933 αποκαλύφθηκαν όλες οι αντιθέσεις και τα προβλήματα ανάπτυξης του συστήματος. Η διέξοδος από την απειλή κατάρρευσης του συστήματος απόλυτου ελεύθερου ανταγωνισμού έγινε με την συνειδητοποίηση της αστικής τάξης για κρατικό παρεμβατισμό.

Έτσι το κράτος αναλάμβανε ολοένα και περισσότερες οικονομικές και κοινωνικές λειτουργίες. Ο παρεμβατισμός του σύγχρονου καπιταλιστικού κράτους απλώνεται σε όλους τους τομείς της καπιταλιστικής αναπαραγωγής και κυκλοφορίας.

Συμπερασματικά , οι κυριότερες μορφές ύπαρξης και λειτουργίας του κράτους σήμερα , εντοπίζονται :

- α. Στην αύξηση του ρόλου των Δημόσιων Υπηρεσιών.
- β. Στην ενίσχυση της ρυθμιστικής δράσης του κράτους στην διαμόρφωση τιμών και μισθών.
- γ. Στην ένταση του κρατικού παρεμβατισμού στον τομέα της χρηματικής πίστης και των χρηματικών σχέσεων.
- δ. Στην εκπαιδευτική δραστηριότητα της χώρας.
- ε. Στην αυξημένη δράση των δημόσιων επιχειρήσεων και οργανισμών στην οικονομία.
- στ. Στην αναδιανομή του εισοδήματος.
- ζ. Στην διόγκωση του ρόλου του Κρατικού Προϋπολογισμού.

Όργανα κρατικής παρέμβασης στην οικονομική δραστηριότητα

Η κρατική παρέμβαση στην οικονομική δραστηριότητα διενεργείται βασικά διαμέσου των συλλογικών κυβερνητικών οργάνων και κατά δεύτερο λόγο διαμέσου των κατ' ιδίαν υπουργείων και δημοσίων επιχειρήσεων και οργανισμών , τα οποία ουσιαστικά υλοποιούν τις αποφάσεις των συλλογικών κυβερνητικών οργάνων.

Τα συλλογικά κυβερνητικά όργανα , σύμφωνα με το νόμο 1558 της 26 Ιουλίου 1985 (Α 137) περί κυβέρνησης και κυβερνητικών οργάνων , είναι τα ακόλουθα :

α. Το Υπουργικό Συμβούλιο. Το Υπουργικό Συμβούλιο αποτελείται από τον Πρωθυπουργό , τους αντιπροέδρους της κυβέρνησης και τους Υπουργούς στους οποίους περιλαμβάνονται και οι αναπληρωτές και οι χωρίς χαρτοφυλάκιο υπουργοί. Το υπουργικό Συμβούλιο καθορίζει και κατευθύνει τη γενική πολιτική της χώρας σύμφωνα με τους ορισμούς του Συντάγματος και των νόμων. Αποφασίζει για πολιτικά θέματα γενικότερης σημασίας. Αποφασίζει για κάθε θέμα αρμοδιότητας κυβερνητικών επιτροπών ή για κάθε θέμα αρμοδιότητας ενός ή περισσοτέρων Υπουργών που παραπέμπει σε αυτό ο Πρωθυπουργός. Οι σχετικές αποφάσεις του Υπουργικού Συμβουλίου υποκαθιστούν τις αποφάσεις των αρμοδίων οργάνων. Ασκει κάθε άλλη αρμοδιότητα που προβλέπει το Σύνταγμα και οι Νόμοι.

β. Το Κυβερνητικό Συμβούλιο. Το Κυβερνητικό Συμβούλιο (ΚΥΣΥΜ) αποτελείται :

- i. τον Πρωθυπουργό , ως πρόεδρο
- ii. τον Υπουργό Προεδρίας της Κυβέρνησης
- iii. τον Υπουργό Εθνικής Οικονομίας
- iv. τον Υπουργό Εξωτερικών και Δημοσίας τάξης
- v. τον Υπουργό Υγείας και Πρόνοιας.

Στις συνεδριάσεις του Κυβερνητικού Συμβουλίου μπορούν να μετέχουν χωρίς ψήφο , ύστερα από πρόσκληση του Πρωθυπουργού , και άλλα μέλη της κυβέρνησης , υφυπουργοί , διοικητές τραπεζών , εμπειρογνώμονες και άλλοι δημόσιοι λειτουργοί και γενικά λειτουργοί

του δημοσίου τομέα. Το Κυβερνητικό Συμβούλιο ενεργώντας στο πλαίσιο των αποφάσεων και κατευθύνσεων του Υπουργικού Συμβουλίου, αποφασίζει για κάθε θέμα γενικότερης σημασίας, παίρνει τα μέτρα που είναι αναγκαία για την εφαρμογή της κυβερνητικής πολιτικής και παρακολουθεί και συντονίζει την εφαρμογή των αποφάσεών του και των αποφάσεων του Υπουργικού Συμβουλίου από τα μέλη της Κυβέρνησης και από άλλα συλλογικά κυβερνητικά όργανα.

γ. Ανώτατο Συμβούλιο Οικονομικής Πολιτικής (ΑΣΟΠ).

Το ΑΣΟΠ αποτελείται :

- i. τον Πρωθυπουργό ως πρόεδρο
- ii. τον υπουργό Προεδρίας
- iii. τον υπουργό Εθνικής Οικονομίας
- iv. τον υπουργό Υγείας Πρόνοιας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων
- v. τον υπουργό Οικονομικών
- vi. τον υπουργό Γεωργίας
- vii. τον υπουργό Εργασίας
- viii. τον υπουργό Βιομηχανίας Ενέργειας και Τεχνολογίας
- ix. τον υπουργό Εμπορίου
- x. τον διοικητή της Τράπεζας της Ελλάδος.

Το ΑΣΟΠ αποφασίζει, στα πλαίσια των αποφάσεων του υπουργικού Συμβουλίου και του ΚΥΣΥΜ, για κάθε θέμα οικονομικής πολιτικής γενικότερης σημασίας, παίρνει τα μέτρα που είναι αναγκαία για την εφαρμογή του οικονομικού προγράμματος της Κυβέρνησης και παρακολουθεί, εποπτεύει και συντονίζει την εφαρμογή του προγράμματος αυτού και των αποφάσεών του.

δ. Επιτροπή Τιμών και Εισοδημάτων. Η επιτροπή αυτή αποτελείται από :

- i. τον Υπουργό Εθνικής Οικονομίας ως πρόεδρο
- ii. τον Υπουργό Οικονομικών
- iii. τον Υπουργό Γεωργίας
- iv. τον Υπουργό Εργασίας
- v. τον Υπουργό Βιομηχανίας, Ενέργειας και Τεχνολογίας
- vi. τον υπουργό Εμπορίου.

Η επιτροπή αυτή επεξεργάζεται και αποφασίζει , στο πλαίσιο των αποφάσεων του Υπουργικού Συμβουλίου , του ΚΥΣΥΜ και του ΑΣΟΠ , μέτρα που αναφέρονται στις τιμές , στα εισοδήματα και στη γεωργική πολιτική και παρακολουθεί και συντονίζει την εφαρμογή τους.

Οι αποφάσεις των παραπάνω συλλογικών κυβερνητικών οργάνων υλοποιούνται από τα κατ' ιδίαν αρμόδια υπουργεία π.χ. υπουργείο Εθνικής Οικονομίας , Οικονομικών , Γεωργίας , Εμπορίου κ.τ.λ. καθώς και από τους αρμόδιους δημόσιους οργανισμούς και επιχειρήσεις.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Α΄

A. ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΟΙ ΝΟΜΟΙ

Τα αναπτυξιακά κίνητρα αποτελούν μέρος της γενικότερης πολιτικής της οικονομικής ανάπτυξης. Η πολιτική της οικονομικής ανάπτυξης προωθείται από το κράτος με την παροχή κινήτρων στους φορείς που παίρνουν ορισμένες αναπτυξιακές πρωτοβουλίες με την άρση των αντικινήτρων που ενδέχεται να υπάρχουν και τα οποία εμποδίζουν επιχειρηματικές πρωτοβουλίες, με τη δημιουργία της κατάλληλης οικονομικής και τεχνικής υποδομής, με τη λήψη διάφορων θεσμικών και οργανωτικών μέτρων και με τη δημιουργία επενδυτικού κλίματος.

Τα αναπτυξιακά κίνητρα μπορεί να είναι γενικά ή ειδικευμένα. Επίσης μπορεί να χαρακτηρίζονται από ουδετερότητα ή να κάνουν διάκριση και να ωθούν τους φορείς προς συγκεκριμένη κατεύθυνση.

Κατά τα τελευταία χρόνια, μετά την αποκατάσταση της πολιτικής νομιμότητας στη χώρα μας, η αναπτυξιακή νομοθεσία εκσυγχρονίστηκε σταδιακά με βασικούς σταθμούς τη θέσπιση του Ν.849/78 και του Ν.1116/81, που ήταν πρόδρομος του Ν.1262/82. Αλλά η πρόοδος που επιτεύχθηκε στον τομέα αυτόν γίνεται περισσότερο αντιληπτή αν συγκριθούν τα αναπτυξιακά κίνητρα που ισχύουν σήμερα με αυτά που ίσχυαν στη δεκαετία του 1960. Τα κίνητρα σήμερα είναι πιο συγκεκριμένα, πιο λεπτομερειακά, πιο αποτελεσματικά και πιο διαφανή.

N.1262/82

Η κυβέρνηση που αναδείχτηκε από τις βουλευτικές εκλογές της 18^{ης} Οκτωβρίου 1981 προχώρησε στη θέσπιση του νέου νόμου για τα αναπτυξιακά κίνητρα, το Ν.1262/82 « Για την παροχή κινήτρων ενίσχυσης της οικονομικής και περιφερειακής ανάπτυξης της χώρας και τροποποίηση συναφών διατάξεων» που δημοσιεύτηκε στις 16 Ιουνίου 1982. Μέχρι να γίνει δυνατή η εφαρμογή του νέου νόμου, διακόπηκε η υπαγωγή νέων επενδύσεων στον αναπτυξιακό νόμο που προυπήρχε και που είχε τεθεί σε ισχύ μόλις από 01.01.81.

Παρακάτω αναπτύσσονται οι κύριες διατάξεις του Ν.1262/82. Καταρχήν μπορεί να σημειωθεί ότι δύο είναι οι σημαντικότερες διαφορές

μεταξύ του 1262/82 και του προηγούμενου του , 1116/81. Στο Ν.1262/82 προβλέφθηκε για μεγάλες επενδύσεις , πάνω από ένα συγκεκριμένο ύψος, συμμετοχή του κράτους στο εταιρικό κεφάλαιο των επιχειρήσεων που επιχορηγούνται. Στην εισηγητική έκθεση του Ν.1262/82 διατυπώνονται σχετικά : « Αυτό επιτυγχάνεται και με την πρωτοποριακή διάταξη της συμμετοχής του Δημοσίου στο εταιρικό κεφάλαιο μεγάλων επενδύσεων οι οποίες επιχορηγούνται. Έτσι διευκολύνεται και ο κοινωνικός έλεγχος των μέσων παραγωγής , ενισχύεται ο αντιμονοπωλιακός χαρακτήρας της νέας οικονομικής πολιτικής και επιτυγχάνεται η συνύπαρξη και συνεργασία της ιδιωτικής πρωτοβουλίας με το Δημόσιο , σαν φορές της οικονομικής ανάπτυξης».

Η δεύτερη βασική διαφορά είναι ότι με το νόμο 1262/82 διευρύνθηκε η έννοια της παραγωγικής επένδυσης και προστέθηκαν νέες δραστηριότητες στα αναπτυξιακά κίνητρα. Στην εισηγητική έκθεση αναφέρονται σχετικά :

«Αλλά οι διαδικασίες της αποκέντρωσης παίρνουν και έναν ευρύτερο πολιτιστικό χαρακτήρα , καθώς διευρύνεται με το υποβαλλόμενο Σχέδιο Νόμου η έννοια της παραγωγικής επένδυσης για να περιλάβει και δραστηριότητες της πρωτογενούς παραγωγής ή και των υπηρεσιών που από τη φύση τους απαντούν στην ύπαιθρο Ελλάδα και επίσης να περιλάβει δραστηριότητες στις οποίες η ελληνική επαρχία λόγω τοπικών δραστηριοτήτων , τοπικών φορέων και τοπικών παραδοσιακών εγκαταστάσεων θα έχει στο νέο πλαίσιο πολύ πιο έντονη παρουσία».

Ο Ν.1262/82 διαίρεσε τον ελληνικό χώρο σε τέσσερις περιοχές κινήτρων , ενώ ο 1116 σε τρεις.

Τα νομοθετήματα που τροποποίησαν ή συμπλήρωσαν το Ν.1262 είναι τα εξής : Ο Ν. 1360/83 για την «προώθηση των επενδύσεων , οργάνωση των Υπηρεσιών Κρατικών Προμηθειών και άλλες διατάξεις» , ο Ν.1478/84 για «Τροποποιήσεις του Ν.1100/80 και άλλες διατάξεις» , ο Ν.1515/85 (άρθρο 15) , ο Ν.1563/85 (άρθρο 34) και ο Ν.1682/87 για «Μέσα και Όργανα αναπτυξιακής πολιτικής , προγραμματικές συμφωνίες και αναπτυξιακές συμβάσεις , ένταξη επενδύσεων στα Μεσογειακά ολοκληρωμένα προγράμματα , τροποποίηση του Ν.1262/82 και άλλες διατάξεις».

Πιο κάτω αναφέρονται οι κύριες διατάξεις του Ν.1262/82 και επισημαίνονται οι τροποποιήσεις και συμπληρώσεις που έγιναν κατά καιρούς με νομοθετήματα.

(Άρθρο 1) : «Έννοια παραγωγικής επένδυσης». Η διάταξη αυτή είναι ιδιαίτερα αναλυτική στο Ν.1262/82 και εξειδικεύει τα είδη επένδυσης που αναγνωρίζονται από το νόμο , αντίθετα προς τον προηγούμενο νόμο που έκανε μια γενικότερη διατύπωση σχετικά με το τι θα θεωρείται παραγωγική επένδυση.

Ο Ν.1262/82 συμπεριέλαβε στην έννοια της παραγωγικής επένδυσης επενδύσεις στον πρωτογενή τομέα και ορισμένες υπηρεσίες κοινωνικού και πολιτιστικού χαρακτήρα. Για πρώτη φορά περιλαμβάνονται στην έννοια της παραγωγικής επένδυσης η ανέγερση νέων εργατικών κατοικιών για τη στέγαση του προσωπικού των επιχειρήσεων , καθώς και διάφορες επενδυτικές δαπάνες για τη δημιουργία εγκαταστάσεων αναψυχής και συνεστίασης του προσωπικού των επιχειρήσεων. Επίσης για πρώτη φορά , εκτός από τις ξενοδοχειακές επιχειρήσεις , προβλέφθηκε η ενίσχυση κατασκηνωτικών κέντρων (campings) , που στο παρελθόν δεν περιλαμβάνονταν στο πρόγραμμα ενίσχυσης του ΕΟΤ , όπως και οι εγκαταστάσεις χειμερινού τουρισμού. Προηγουμένως , για τον χειμερινό τουρισμό προβλέπονταν μόνο ευνοϊκοί όροι χρηματοδότησης. Τέλος , στην έννοια της παραγωγικής επένδυσης και στους δύο νόμους (1262/82 και 1116/81) περιλαμβάνονται οι δαπάνες μεταφοράς για μετεγκατάσταση παραγωγικών μονάδων και οι δαπάνες διατήρησης και μετατροπής παραδοσιακών κτισμάτων.

(Άρθρο 2) : «Υπαγόμενες επιχειρήσεις». Στις υπαγόμενες επιχειρήσεις αναφέρονται αυτές των τομέων και κλάδων που περιλαμβάνονταν και στον προηγούμενο νόμο – μεταποιητικές , μεταλλευτικές , ξενοδοχειακές επιχειρήσεις που παράγουν ενέργεια και επιχειρήσεις που τροφοδοτούν τα νησιά με καύσιμα. Αλλά εκτός από αυτές , ο Ν.1262/82 αναφέρει κι άλλες. Η κυριότερη διαφορά μεταξύ των δύο νόμων είναι ότι ο Ν. 1262/82 αντίθετα με τον 1116/81 , ενισχύει τις επιχειρήσεις του πρωτογενούς τομέα – γεωργικές , δασοπονικές , κτηνοτροφικές και αλιευτικές , εφόσον αυτές χρησιμοποιούν σύγχρονη τεχνολογία.

Νέες δραστηριότητες που υπήχθησαν στο καθεστώς ενισχύσεων με το Ν.1262/82 είναι και τα Κέντρα Τεχνικής Βοήθειας για τη βιομηχανία και βιοτεχνία που ιδρύονται από συνεταιρισμούς , επιμελητήρια , επαγγελματικές οργανώσεις , τον ΕΟΜΜΕΧ και το ΕΛΚΕΠΑ , καθώς και οι επενδύσεις για ανέγερση βιοτεχνικών κέντρων και κτιρίων στις ειδικές βιοτεχνικές και βιομηχανικές ζώνες , και οι επενδύσεις για τη

δημιουργία χώρων κοινωνικών και πολιτιστικών λειτουργιών , κεντρικών αγορών , σφαγείων και άλλων υπηρεσιών.

Δύο ακόμα δραστηριότητες προστέθηκαν στις υπαγόμενες επιχειρήσεις με τους Ν.1563/85 (άρθρο 34) και Ν.1682/87 (άρθρο 29) , ως εξής : α. επιχειρήσεις που ναυπηγούν τουριστικά επαγγελματικά πλοία σε ελληνικά ναυπηγεία , εφόσον τα πλοία ανήκουν 100% σε Έλληνες και β. επιχειρήσεις υπηρεσιών εξαιρετικά προηγμένες τεχνολογικά.

Τέλος , ο Ν.1682/87 (άρθρο 2) προέβλεψε την ένταξη , με υπουργικές αποφάσεις παραγωγικών επενδύσεων στα Μεσογειακά Ολοκληρωμένα Προγράμματα (ΜΟΠ) , σύμφωνα με τον κανονισμό της ΕΟΚ 2088/85 και το Ν.1262/82.

(Άρθρο 9) : «Ειδικές Επενδύσεις». Οι ειδικές επενδύσεις που αναφέρονται στο Ν.1262/82 , αλλά και στον προηγούμενο , αφορούν επενδύσεις σε δραστηριότητες που σε μεγάλο βαθμό δεν εντάσσονται στην προσπάθεια περιφερειακής ανάπτυξης της χώρας. Πρόκειται για επενδύσεις που σχετίζονται με την προστασία του περιβάλλοντος ή τον περιορισμό της ρύπανσης , με την προώθηση της έρευνας και ανάπτυξης κ.τ.λ. Οι εθνικές ενισχύσεις τέτοιων επενδύσεων δίνονται συνήθως άσχετα από τον τόπο εγκατάστασης της δραστηριότητας.

(Άρθρο 3) : «Περιοχές της επικράτειας». Το σχέδιο νόμου του Ν.1262/82 όταν κατατέθηκε στη Βουλή προέβλεπε πέντε περιοχές περιφερειακής ανάπτυξης κι όχι τέσσερις. Τελικά , για τις βιομηχανικές επενδύσεις ο Ν.1262/82 διαίρεσε την επικράτεια στις ακόλουθες τέσσερις περιοχές :

Περιοχή Α' : Νομός Αττικής (εκτός από τις Επαρχίες Τροιζηνίας , Κυθήρων και Λαυρεωτικής) , το τμήμα του νομού Κορινθίας που συνορεύει με το νομό Αττικής και μέχρι τον Ισθμό της Κορίνθου , ο νομός Θεσσαλονίκης (εκτός από το τμήμα δυτικά του ποταμού Αξιού και από την Επαρχία Λαγκαδά) .

Περιοχή Β' : Νομοί Βοιωτίας , Μαγνησίας , Λάρισσας , Κορινθίας (εκτός από το τμήμα που συνορεύει με το νομό Αττικής και μέχρι τον Ισθμό της Κορίνθου) , Αχαΐας (εκτός από την Επαρχία Καλαβρύτων) , Ηρακλείου , η περιοχή της πόλης της Ρόδου που καθορίζεται από ακτίνα 15 χλμ. από το νομαρχιακό κατάστημα της πόλης, οι Επαρχίες Λαυρεωτικής και Τροιζηνία , το τμήμα του νομού

Θεσσαλονίκης δυτικά του ποταμού Αξιού , η Επαρχία Λαγκαδά και η πόλη της Χαλκίδας.

Περιοχή Γ΄ : Οι νομοί Ημαθίας , Κοζάνης , Καβάλας , Φωκίδας , Τρικάλων , Καρδίτσας , Αιτωλοακαρνανίας , Εύβοιας (εκτός από την πόλη της Χαλκίδας) , Άρτας , Πρέβεζας , Θεσπρωτίας , Ιωαννίνων , Κιστοριάς , Πέλλας , Χαλκιδικής , Κιλκίς , Σερρών , Δράμας , Ηλείας , Χανίων , Κέρκυρας , Φθιώτιδας , Πιερίας , Αργολίδας , Αρκαδίας , Λακωνίας , Λευκάδας , Κεφαλληνίας , Ζακύνθου , Ευρυτανίας , Γρεβενών , Φλώρινας , Ρεθύμνου , Λασιθίου , Κυκλάδων και οι Επαρχίες Κυθίων και Καλαβρύτων. Επίσης τα τμήματα της επικράτειας που δεν εμπίπτουν στις λοιπές περιοχές εκτός των ακριτικών περιοχών των διάφορων νομών (εκτός από το νησί Κέρκυρα) σε απόσταση 20 χλμ. από τα σύνορα , καθώς και των Δήμων και Κοινοτήτων των οποίων τα διοικητικά όρια τέμνονται από τη ζώνη των 20 χλμ.

Περιοχή Δ΄ : Νομοί Λέσβου , Χίου , Σάμου , Ξάνθης , Ροδόπης , Έβρου , Δωδεκανήσου (εκτός από την περιοχή της πόλης της Ρόδου που καθορίζεται από ακτίνα 15 χλμ. από το νομαρχιακό κατάστημα της πόλης) , Νομός Μεσσηνίας , οι ακριτικές περιοχές των διάφορων νομών (εκτός από το νησί Κέρκυρα) σε απόσταση 20 χλμ. από τα σύνορα , καθώς και οι Δήμοι ή Κοινότητες των οποίων τα διοικητικά όρια τέμνονται από τη ζώνη των 20 χλμ.

Τα κίνητρα που χορηγήθηκαν από το Ν.1262/82 ήταν τα ίδια με τον προηγούμενο , δηλαδή επιχορηγήσεις επενδύσεων , επιδότηση επιτοκίου, αφορολόγητες εκπτώσεις και αυξημένες αποσβέσεις. Τα κίνητρα αυτά παρέχονταν διαζευτικά : **α.** είτε επιχορήγηση επενδύσεων , επιδότηση επιτοκίου και αυξημένες αποσβέσεις , **β.** είτε αφορολόγητες εκπτώσεις και αυξημένες αποσβέσεις.

(Άρθρο 41) **“Επιχορήγηση επενδύσεων”** : Η επιχορήγηση των επενδύσεων όπως προέβλεπε ο Ν.1262/82 , κυμαινόταν στην περιοχή Β΄ μεταξύ 10% και 25% , στην περιοχή Γ΄ μεταξύ 15% και 40% και στην Δ΄ μεταξύ 20% και 50% εκτός από τις ειδικές ζώνες στην περιοχή Δ΄ , όπου το ελάχιστο ποσοστό επιχορήγησης οριζόταν σε 35%.

Αλλά εκεί που ο Ν.1262/82 διαφοροποιήθηκε ουσιαστικά από τους προηγούμενους αναπτυξιακούς νόμους είναι στη συμμετοχή του Δημοσίου στο εταιρικό κεφάλαιο της επιχείρησης. Ο νόμος αρχικά προέβλεπε ότι η δωρεάν επιχορήγηση δινόταν για επενδύσεις μέχρι 400 εκατ.δρχ. Για επενδύσεις πάνω από αυτό το ποσό και μέχρι 600 εκατ.δρχ.

η δωρεάν επιχορήγηση περιοριζόταν στο 50% της προβλεπόμενης , ενώ το υπόλοιπο 50% έπαιρνε τη μορφή της συμμετοχής του Δημοσίου στο εταιρικό κεφάλαιο της επιχείρησης , η οποία έπρεπε υποχρεωτικά να είναι της μορφής ΛΕ ή ΕΠΕ. Για επενδύσεις πάνω από 600 εκατ.δρχ. , η επιχορήγηση έπαιρνε υποχρεωτικά τη μορφή της συμμετοχής του Δημοσίου κατά 100%. Τα ποσά αυτά άλλαξαν στο μεταξύ , πρώτα σε 1,2 δις.δρχ. και 1,5 δις.δρχ. αντίστοιχα και κατόπιν σε 1,6 δις.δρχ. και 2 δις.δρχ. αντίστοιχα. Πρέπει να σημειωθεί ότι , παγκοσμίως , παρόμοια διάταξη (συμμετοχή του Δημοσίου) απαιτείται στη νομοθεσία ελάχιστων χωρών.

Στην περίπτωση τουριστικών επενδύσεων η επιχορήγηση δινόταν αρχικά σε ξενοδοχειακές μονάδες για τη δημιουργία των πρώτων 300 κρεβατιών. Ο περιορισμός αυτός καταργήθηκε με το Ν.1682/87 .

(Άρθρο 11) “Επιδότηση επιτοκίου” : Επιδότηση επιτοκίου δινόταν για τραπεζικά και ομολογιακά δάνεια (ή εκδοση ομολογιών σε δημόσια εγγραφή) για επενδύσεις που υπάγονται στο καθεστώς των επιχορηγήσεων. Τα ποσοστά των επιδοτήσεων επιτοκίου στις διάφορες περιοχές είναι τα ίδια με εκείνα που προβλέπονται για τις επιχορηγήσεις. Η επιδότηση παρέχεται για τρία έτη , εκτός από τη Δ΄περιοχή και για επενδύσεις σε ειδικές ζώνες όπου η επιδότηση παρέχεται για 6 έτη. Επίσης με το Ν.1682/87 προβλέφθηκε επιδότηση επιτοκίου για 6 έτη στις περιπτώσεις επενδύσεων για την προστασία του περιβάλλοντος. Ο Ν.1116/81 προέβλεπε επιδότηση επιτοκίου για 6 έτη στην περίπτωση δανείων ή πιστώσεων και για 10 έτη στην περίπτωση ομολογιακών δανείων.

(Άρθρο 12-14) “Αφορολόγητες εκπτώσεις” : Οι επιχειρήσεις που προβλέπονται από τον νόμο μπορούν , εφόσον πραγματοποιούν επενδύσεις και δεν έχουν υπαχθεί στο καθεστώς των επιχορηγήσεων , να προβαίνουν σε αφορολόγητες εκπτώσεις από τα κέρδη τους , ανάλογα με την περιοχή στην οποία βρίσκονται. Τα ποσοστά των εκπτώσεων που προβλέπονται είναι : 40% στην Β΄περιοχή , 55% στην Γ΄περιοχή και 70% στην Δ΄περιοχή. Για τις μεταλλευτικές επιχειρήσεις στις περιοχές Α΄ και Β΄ , ισχύουν τα ποσοστά της περιοχής Γ΄. Ο προηγούμενος νόμος προέβλεπε 20% στην Α΄περιοχή (με προϋποθέσεις) , 50% στην Β΄περιοχή και 80% στην Γ΄περιοχή. Τα ποσοστά αυτά αναφέρονται στο ύψος των επενδύσεων που έχουν πραγματοποιηθεί , ώστε μόνο μέρος της αξίας της επένδυσης να υπάγεται στην έκπτωση. Υπάρχει όμως και άλλος

περιορισμός. Η έκπτωση δεν μπορεί να υπερβεί ορισμένο ποσοστό των ετήσιων κερδών. Το υπόλοιπο ποσό μεταφέρεται και η έκπτωση πραγματοποιείται στα επόμενα χρόνια. Ο Ν.1262/82 προβλέπει ότι η ετήσια έκπτωση δεν μπορεί να υπερβεί το 60% των ετήσιων κερδών στη Β' περιοχή, το 75% στη Γ' περιοχή και το 90% στη Δ' περιοχή. Ο Ν. 1116/81 προέβλεπε 30% στην Α' περιοχή, 60% στη Β' περιοχή και 90% στη Γ' περιοχή. Επίσης αρχικά ο Ν.1262/82 προέβλεπε ότι οι αφορολόγητες εκπτώσεις είχαν εφαρμογή μέχρι 400 εκατ.δρχ. και στην περίπτωση των ξενοδοχείων για επενδύσεις μονάδων δυναμικότητας μέχρι 300 κρεβάτια. Το ποσό των 400 εκατ.δρχ. έγινε σταδιακά 800 εκατ.δρχ., 1.200 εκατ.δρχ. και 1.600 εκατ.δρχ., ενώ ο περιορισμός των 300 κρεβατιών καταργήθηκε.

(Άρθρα 15-16) “Αυξημένες αποσβέσεις” : Η πραγματοποίηση αυξημένων αποσβέσεων συμβιβάζεται τόσο με το καθεστώς των επιχορηγήσεων όσο και με αυτό των φορολογικών εκπτώσεων. Στο Ν.1262/82 προβλέπονταν τα εξής ποσοστά προσαύξησης των τακτικών αποσβέσεων κατά περιοχή και ανάλογα με τον αριθμό των φυλακών (βάρδιες).

Ποσοστά προσαύξησης τακτικών αποσβέσεων				
Περιοχές				
Βάρδιες	A	B	Γ	Δ
α. Μία	-	20%	35%	50%
β. Δύο	20%	40%	70%	100%
γ. Τρείς	40%	80%	120%	150%

Τέλος, ο Ν.1262/82 αναφέρει σε διατάξεις του για τα “κριτήρια αξιολόγησης επενδύσεων (άρθρο 7)” και “προϋποθέσεις και περιορισμοί στις επιχορηγήσεις (άρθρο 5)”.

Αναπτυξιακά κίνητρα του νόμου 1262/82

	Περιοχές			
	Α	Β	Γ	Δ
i. Επιχορηγήσεις (ποσοστό στην αξία πάγιων επενδύσεων)				
1. Για επιχειρήσεις που υπάγονται στο νόμο , εκτός από τις περιπτώσεις που αναφέρονται πιο κάτω	10-25%	15-40%	20-50%	
2. Επενδύσεις σε ζώνες με έντονο αναπτυξιακό πρόβλημα και που ορίζονται με κοινές υπουργικές αποφάσεις μέσα στις περιοχές του νόμου.	Επιχορηγήσεις ευνοϊκότερων περιοχών. Για την περιοχή Δ' το κατώτατο ποσοστό ορίζεται σε 35%.			
3. Για γεωργικές , δασικές , κτηνοτροφικές και αλιευτικές επιχειρήσεις σύγχρονης τεχνολογίας , επιχειρήσεις αξιοποίησης γεωργικών , βιομηχανικών και αστικών απορριμμάτων και αποβλήτων , επιχειρήσεις αγροτικών ή αγροτοβιομηχανικών συνεταιρισμών με επενδύσεις σε μηχανικά μέσα , επιχειρήσεις ναυπηγοεπισκευαστικές , πλωτών δεξαμενών , διαλυτηρίων πλοίων , ακτοπλοία ευρείας λαϊκής βάσης , αλιείας κ.τ.λ. καθώς και για ορισμένα διατηρητέα κτίρια.	Επιχορηγήσεις της περιοχής Δ' , άσχετα από περιοχή εγκατάστασης.			
4. Για μεταλλευτικές και λατομικές επιχειρήσεις.	Επιχορηγήσεις της περιοχής Γ' άσχετα από περιοχή εγκατάστασης , εκτός από εγκατάσταση στην περιοχή Δ' όπου εφαρμόζονται οι επιχορηγήσεις αυτής της περιοχής.			
5. Για ειδικές επενδύσεις : α. για προστασία περιβάλλοντος. β. για εξοικονόμηση ενέργειας. γ. για εργαστήρια έρευνας. δ. για εξαιρετικά προηγμένη τεχνολογία. ε. για επιχειρήσεις ΟΤΑ και συνεταιρισμούς. στ. για ειδικά ιδρύματα και μειονεκτούντα άτομα.	Για επενδύσεις σε όλες τις περιοχές εκτός της περιοχής Α' , πρόσθετη επιχορήγηση 15 ποσοστιαίων μονάδων. Στην περιοχή Α' , συνολική επιχορήγηση 40%. Για τους ΟΤΑ και συνεταιρισμούς επιπλέον μέχρι 15 μονάδες.			
6. Για δαπάνες μετεγκατάστασης από την περιοχή Α' σε άλλες περιοχές ή στις ειδικές ζώνες που προβλέπει ο νόμος.	Το ανώτατο ποσοστό που προβλέπεται για την περιοχή μετεγκατάστασης συν 15 ποσοστιαίες μονάδες. Στις λοιπές περιπτώσεις τα κανονικά ποσοστά του νόμου.			
7. Συμμετοχή του επενδυτή.	30%	35%	25%	15%
	(Στην περιοχή Α' μόνο για ειδικές επενδύσεις. Για ΟΤΑ και συνεταιρισμούς 10 μονάδες χαμηλότερα).			

Αναπτυξιακά κίνητρα του νόμου 1262/82 (συνέχεια)

Περιοχές

	<i>A</i>	<i>B</i>	<i>Γ</i>	<i>Δ</i>
ii. Επιδότηση επιτοκίου (ποσοστό του επιτοκίου για τραπεζικά δάνεια-πιστώσεις και για ομολογίες για τα πρώτα 3 έτη γενικά, και ειδικά για επενδύσεις στην περιοχή Δ' ή σε ειδικές ζώνες ή για επενδύσεις προστασίας περιβάλλοντος για 6 έτη).	Ισχύει το ίδιο ποσοστό επιδότησης επιτοκίου με εκείνο των επιχορηγήσεων.			
iii. Φορολογικά κίνητρα :				
1. Αφορολόγητη έκπτωση από τα κέρδη λόγω επενδύσεων των επιχειρήσεων που υπάγονται στο νόμο εκτός από τις μεταλλευτικές επιχειρήσεις (εναλλακτικό κίνητρο της επιχορήγησης και της επιδότησης επιτοκίων) :				
- ποσοστό δαπάνης πάγιων επενδύσεων	-	40%	55%	70%
- ανώτατο ποσοστό έκπτωσης από ετήσια κέρδη	-	60%	75%	90%
Για τις μεταλλευτικές -λατομικές επιχειρήσεις.				Τα ποσοστά της περιοχής Γ' ισχύουν και για την περιοχή Β'.
2. Αυξημένες αποσβέσεις :				
α. Για τις επιχειρήσεις του νόμου, εκτός από τις μεταλλευτικές και τις τουριστικές				
i. Με μία βάρδια.		20%	35%	50%
ii. Με δύο βάρδιες	20%	40%	70%	100%
iii. Με τρεις βάρδιες	40%	80%	120%	150%
β. Για τις μεταλλευτικές επιχειρήσεις				Ισχύουν τα ποσοστά της περιοχής Γ', εκτός από την περιοχή Α' και Δ', όπου ισχύουν τα ποσοστά αυτών των περιοχών.
γ. Για τις τουριστικές επιχειρήσεις (ξενοδοχειακές, campings, ιαματικές πηγές και κέντρα χειμερινού τουρισμού).	-	20%	35%	50%
δ. Για εγκαταστάσεις αναψυχής και συνεστιάσεις εργοϋπαλλήλων.				Απόσβεση δαπανών 100% στον πρώτο χρόνο, άσχετα από περιοχή.
ε. Δαπάνες για έργα τέχνης Ελλήνων καλλιτεχνών που τοποθετούνται σε κτίρια επιχειρήσεων που υπάγονται στο νόμο, εφόσον η αξία τους δεν υπερβαίνει το 3% της αξίας του κτιρίου.				Απόσβεση δαπανών 100% στον πρώτο χρόνο, άσχετα από περιοχή.

N.1892/90

Η κυβέρνηση , που ανέλαβε καθήκοντα τον Απρίλιο του 1990 και ανακοίνωσε ότι θα εφαρμόσει το φιλελεύθερο οικονομικό της πρόγραμμα , προώθησε νέο αναπτυξιακό νόμο , το Ν.1892 (ΦΕΚ 101 . 31.7.1990) , με τίτλο “Για τον εκσυγχρονισμό και την ανάπτυξη και άλλες διατάξεις”. Ο νόμος αυτός που ορισμένοι τον ονόμασαν “νόμο σκούπα” , επειδή καλύπτει έναν μεγάλο αριθμό θεμάτων που άπτονται κατά κάποιον τρόπο των κύριων επιδιώξεων του νόμου , δηλαδή του εκσυγχρονισμού και της ανάπτυξης της ελληνικής οικονομίας και κοινωνίας , έχει 121 άρθρα. Από αυτά μόνο τα πρώτα 23 άρθρα αφορούν άμεσες τροποποιήσεις και συμπληρώσεις του προγενέστερου Ν.1262/82. Το νομοθέτημα αυτό δεν επιδιώκει τη ριζική αλλαγή του προηγούμενου νόμου , αλλά , όπως αναφέρεται στην εισηγητική έκθεσή του , την “αναμόρφωση ορισμένων διατάξεών του ... χωρίς να γίνεται μεταβολή της βασικής δομής του...”.

Οι βασικές μεταβολές που γίνονται στον προηγούμενο νόμο είναι οι εξής :

Πρώτον , δίνεται μεγαλύτερη βαρύτητα στα φορολογικά κίνητρα έναντι των κινήτρων των επιχορηγήσεων-επιδοτήσεων. Τα ποσοστά των φορολογικών κινήτρων αυξάνουν και καταργείται το όριο των 2 δισ.δρχ. της επένδυσης μέχρι του οποίου εφαρμόζονταν τα κίνητρα αυτά , ενώ ταυτόχρονα γίνεται δυσκολότερη και λιγότερο ελκυστική η υπαγωγή στα κίνητρα επιχορηγήσεων-επιδοτήσεων. Συγχρόνως όμως , καταργείται η συμμετοχή του Δημοσίου σε ενισχυόμενες επενδύσεις πάνω από ένα ύψος επένδυσης (2,5 δισ.δρχ).

Δεύτερον , γίνεται αποκατάσταση της αρχής της ίσης μεταχείρισης μεταξύ φορέων διαφορετικής νομικής και ιδιοκτησιακής μορφής. Ο προηγούμενος νόμος προέβλεπε μέσα στους ίδιους κλάδους μεγαλύτερες ενισχύσεις όταν οι φορείς ήταν συνεταιρισμοί ή Έλληνες του εξωτερικού (ή ΟΤΑ) , γεγονός που έφερνε σε μειονεκτικότερη ανταγωνιστική μοίρα ημεδαπούς φορείς της ιδιωτικής οικονομίας.

Τρίτον , ενισχύονται τα κίνητρα για την μετεγκατάσταση ρυπογόνων βιομηχανικών μονάδων εκτός των δύο μεγάλων αστικών κέντρων.

Τέταρτον , καθιερώνεται μια πιο επιλεκτική πολιτική κινήτρων για επενδύσεις στον τουριστικό τομέα.

Πέμπτον , γίνεται πιο αποτελεσματική και απλουστεύεται η όλη διαδικασία υποβολής των αιτήσεων υπαγωγής επενδύσεων στο νόμο , και

της αξιολόγησης , έγκρισης και ενίσχυσης των επενδυτικών προγραμμάτων.

Στη συνέχεια γίνεται αναφορά στις μεταβολές που γίνονται ανά άρθρο από τον προηγούμενο νόμο.

(Άρθρο 1) **“Έννοια παραγωγικής επένδυσης”** : Παραγωγική επένδυση είναι η αγορά μη χρησιμοποιούμενων βιομηχανικών κτιριακών εγκαταστάσεων εφόσον χρησιμοποιηθούν μόνο για την μετεγκατάσταση επιχειρήσεων από την περιοχή Α΄. Επίσης στην έννοια της παραγωγικής επένδυσης προστίθενται τα εξής :

1. η αγορά του αναγκαίου λογισμικού (software) και οι δαπάνες εκπαίδευσης του προσωπικού κατά το στάδιο εγκατάστασης του συστήματος.
2. Οι δαπάνες μελετών εργονομίας και προστασίας της φυσιολογικής και ψυχολογικής υγείας των εργαζομένων.
3. Στις δαπάνες μετεγκατάστασης προστέθηκαν οι δαπάνες ανέγερσης των αναγκαίων κτιριακών εγκαταστάσεων στη νέα θέση. Αυτό αποτελεί ισχυρό κίνητρο για τη μετεγκατάσταση βιομηχανιών από την περιοχή Α΄.
4. Η ανέγερση βρεφονηπιακών σταθμών.
5. Η κατασκευή , επέκταση και εκσυγχρονισμός **i.** Λιμενικών σκαφών αναψυχής , **ii.** Συνεδριακών κέντρων και **iii.** Γηπέδων γκολφ και η αγορά του αναγκαίου εξοπλισμού.
6. Ορίζονται τα ελάχιστα ύψη επένδυσης για την υπαγωγής τους στον αναπτυξιακό νόμο όσο αναφορά τις επιδοτήσεις και τις επιχορηγήσεις :
 - i.** για επενδύσεις στον αγροτικό τομέα , στην αλιεία και στην παραγωγή ενέργεια από βιομάζα φυτών , ελάχιστο ύψος επένδυσης 30 εκατ.δρχ.
 - ii.** για βιομηχανικές , μεταλλευτικές , ξενοδοχειακές επενδύσεις το ελάχιστο ύψος είναι 60 εκατ.δρχ.
 - iii.** για επενδύσεις σε διατηρητέα παραδοσιακά κτίρια ελάχιστο ύψος επένδυσης 15 εκατ.δρχ.
 - iv.** για επενδύσεις ίδρυσης ή επέκτασης μονάδων παροχής υπηρεσιών εξαιρετικά προηγμένης τεχνολογίας , καθώς και επενδύσεις σε εργαστήρια βιομηχανικής και μεταλλευτικής έρευνας , ορίζεται ελάχιστο ύψος 5 εκατ.δρχ.

- v. για επενδύσεις εκσυγχρονισμού των πιο πάνω επιχειρήσεων απαιτούνται 2 εκατ.δρχ.

(Άρθρο 3) «Περιοχές της επικράτειας» : Δεν αλλάζουν οι περιοχές των κινήτρων. Οι νέες διατάξεις αυτού του άρθρου είναι οι εξής:

Στην παρ.2 προστίθεται εδάφιο που αναφέρει ότι με κοινές υπουργικές αποφάσεις μπορούν να καθορίζονται ζώνες που παρουσιάζουν υπερσυγκέντρωση τουριστικής δραστηριότητας , στις οποίες δε θα εφαρμόζονται τα κίνητρα επιχορήγησης-επιδότησης ή θα καθορίζονται ποσοστά δυσμενέστερων περιοχών.

Στην παρ.4 προστίθενται εδάφια που προβλέπουν την παροχή ενισχυμένων κινήτρων των ειδικών ζωνών σε επιχειρήσεις που πραγματοποιούν επενδύσεις σε βιομηχανικές περιοχές της ΕΤΒΑ ή βιοτεχνικά κέντρα του ΕΟΜΜΕΧ ή βιοτεχνικά κέντρα των ΟΤΑ της περιοχής Δ΄ και της Θράκης ή εγκαθίστανται μέσα σε τεχνολογικά πάρκα που θα καθοριστούν με κοινή υπουργική απόφαση.

Τέλος , παρατείνεται η προθεσμία του δεύτερου εδαφίου της παρ.5 του άρθρου αυτού του Ν.1262/82 , που αφορά βιομηχανικές και μεταλλευτικές επιχειρήσεις εγκατεστημένες στην Επαρχία Θεσσαλονικής και στις οποίες δίνονται τα κίνητρα της περιοχής Β΄, από 31.12.1989 σε 31.12.1994.

(Άρθρο 4) «Περιεχόμενο της επιχορήγησης» : Καταργείται η συμμετοχή του Δημοσίου στις επιχορηγούμενες επενδύσεις. Η νέα διατάξη προβλέπει ότι η επιχορήγηση παρέχεται για τμήμα της επένδυσης , μέχρι 2,5 δισ.δρχ. Επίσης , αναφέρεται ότι σε περίπτωση που μια επένδυση υπερβεί το ύψος αυτό , η επιχείρηση υποχρεούται να διατηρήσει το ελάχιστο ποσοστό ίδιας συμμετοχής.

(Άρθρο 5) «Προϋποθέσεις και περιορισμοί για την επιχορήγηση επενδύσεων» : Αυξάνονται τα ποσοστά της ίδιας συμμετοχής στις επιχορηγούμενες επενδύσεις. Στη Β΄περιοχή το ποσοστό γίνεται 40% από 35% , στη Γ΄περιοχή γίνεται 35% από 25% και στη Δ΄περιοχή γίνεται 25% από 15% , ενώ για τη Θράκη το ποσοστό παραμένει στις 15%. Στην περιοχή Α΄, για τις ειδικές επενδύσεις του άρθρου 9 , η ίδια συμμετοχή γίνεται 40% έναντι 30% που ήταν προηγουμένως. Καταργείται η ευνοϊκότερη μεταχείριση των συνεταιρισμών και των ΟΤΑ. Επίσης , στη νέα διάταξη απαλείφεται η

φράση «στο ποσοστό της ίδιας συμμετοχής μπορεί να συμπεριλαμβάνεται και η αξία του οικοπέδου , ...».

Στην παρ.2 αυξάνεται το ύψος της επένδυσης των ατομικών επιχειρήσεων από 40 εκατ.δρχ. σε 60 εκατ.δρχ. Επίσης καταργείται η διάταξη που απαιτούσε την αύξηση του μετοχικού ή εταιρικού κεφαλαίου από τις επιχειρήσεις που υπολογίζουν τα φορολογηθέντα αποθεματικά στην αύξηση του κεφαλαίου για την κάλυψη του απαιτούμενου ποσοστού ίδιας συμμετοχής , υπό τον όρο ότι τα αποθεματικά αυτά δε θα μπορούν να διανεμηθούν πριν την παρέλευση μιας 10ετίας.

(Άρθρο 7) «Ύψος επιχορήγησης-διαδικασία έγκρισης» :

Καθορίζονται νέα ποσοστά επιχορηγήσεων. Για όλες τις κατηγορίες επενδύσεων ,πλήν των τουριστικών επενδύσεων , τα ποσοστά είναι τα εξής :

Περιοχή	Ποσοστό επιχορήγησης στο ύψος της παραγωγικής επένδυσης
Β	15%
Γ	25%
Δ	35%
Θράκη	45%

Για τις τουριστικές επενδύσεις τα ποσοστά είναι τα εξής :

Περιοχή	Ποσοστό επιχορήγησης στο ύψος της παραγωγικής επένδυσης
Β	10%
Γ	15%
Δ	25%
Θράκη	35%

Προβλέπεται επίσης επιπλέον ενίσχυση για επενδύσεις όλων των κατηγοριών στις ειδικές ζώνες ή στις ΒΙ.ΠΕ ΕΤΒΑ , κατά 5 μονάδες στην περιοχή Δ' και κατά 7 μονάδες στη Θράκη.

(Άρθρο 10) «Συμμετοχή του Δημόσιου Τομέα στις επιχορηγούμενες επιχειρήσεις» : Τα δικαιώματα του δημοσίου από τη συμμετοχή σε επενδύσεις που έγιναν στο παρελθόν με βάση το Ν.1262/82 μεταβιβάζονται σε τράπεζες επενδύσεων.

(Άρθρο 21) «Φορολογικά κίνητρα εμπορικών επιχειρήσεων» : Το άρθρο αυτό απαλλάσσει από τη φορολογία εισοδήματος ποσό μέχρι 25% των αδιανέμητων καθαρών κερδών των εμπορικών επιχειρήσεων των χρήσεων 1990-1995 (οικονομικά έτη 1991-1994) , για το σχηματισμό ειδικού αφορολόγητου αποθεματικού , με σκοπό την πραγματοποίηση επενδύσεων στο μεταποιητικό τομέα , διπλάσιας αξίας από το ποσό του αποθεματικού. Οι επενδύσεις αυτές πρέπει να ολοκληρωθούν μέσα σε μια ζετία από το σχηματισμό αφορολόγητου αποθεματικού. Για τις επιχειρήσεις που εισάγονται για πρώτη φορά στο Χρηματιστήριο , το ποσοστό των αδιανέμητων καθαρών κερδών ορίζεται στο 35%.

Στην παρ.2 αυτού του άρθρου προβλέπεται ότι για τις εμπορικές γενικά επιχειρήσεις που θα πραγματοποιήσουν παραγωγικές επενδύσεις στο μεταποιητικό τομέα απαλλάσσονται από τη φορολογία εισοδήματος αδιαμέμητα κέρδη τους με βάση τα ποσοστά που αναφέρονται πιο πάνω στο άρθρο 20 αυτού του νόμου.

(Άρθρο 22) «Μέριμνα για την έκδοση αδειών εγκατάστασης» : Πρόκειται για μια σημαντική διάταξη , αρκεί να εφαρμοστεί σωστά. Η διάταξη αυτή προβλέπει ότι όλες οι άδειες εγκατάστασης που απαιτούνται από την ισχύουσα νομοθεσία για την εγκατάσταση , επέκταση ή εκσυγχρονισμό βιομηχανικών , βιοτεχνικών και κάθε είδους ηλεκτρομηχανολογικών εγκαταστάσεων και αποθηκών χορηγούνται από την αρμόδια υπηρεσία του Υπουργείου Βιομηχανίας , Ενέργειας και Τεχνολογίας.

(Άρθρο 101) «Κεφαλοποίηση αφορολόγητων αποθεματικών» : Προβλέπεται ότι ανώνυμες εταιρείες , εισηγμένες στο Χρηματιστήριο , μπορούν να κεφαλοποιήσουν ολικώς ή μερικώς τα αφορολόγητα αποθεματικά διάφορων αναπτυξιακών νομών. Τα αποθεματικά που κεφαλοποιούνται φορολογούνται με συντελεστή 5%. Για τις ανώνυμες εταιρείες που δεν είναι εισηγμένες στο Χρηματιστήριο και για τις εταιρείες περιορισμένης ευθύνης , η κεφαλαιοποίηση των

αφορολόγητων αποθεματικών φορολογείται με 10% , αντί με 20% που ίσχυε μέχρι σήμερα.

(Άρθρο 102) «Ειδικές δαπάνες χωρίς δικαιολογητικά» : Αναγνωρίζονται δαπάνες χωρίς δικαιολογητικά σε ξενοδοχεία γενικού τουρισμού με βάση τα έσοδά τους , που προέρχονται από αλλοδαπούς πελάτες ή από συνάλλαγμα που δραχμοποιούν , ως και στις επιχειρήσεις που παρέχουν στην αλλοδαπή , όπως προβλέπεται και για τους εξαγωγείς προϊόντων.

Φτάνοντας στο τέλος αυτής της παράθεσης των κινήτρων του νέου νόμου 1892/90 , μπορούμε να συμπεράνουμε ότι παρ' όλο που , όπως διατυπώθηκε στην Εισηγητική Έκθεση του νόμου , δεν επιδιώχθηκε η ριζική αλλαγή του προηγούμενου καθεστώτος , εντούτοις αρκετές είναι οι σημαντικές αλλαγές που επιφέρει αυτό το νομοθέτημα , όπως είναι η στροφή προς τα φορολογικά κίνητρα , η κατάργηση της συμμετοχής του Δημοσίου στις επιχορηγούμενες επενδύσεις , η επαναφορά της αρχής της ίσης μεταχείρισης μεταξύ διάφορων φορέων επενδύσεων , η αλλαγή στις διαδικασίες υποβολής των αιτήσεων και η αλλαγή στον τρόπο εξέτασης , έγκρισης και ενίσχυσης των επενδύσεων κ.τ.λ.

Αναπτυξιακά κίνητρα του νόμου 1892/90

		Περιοχές				
		Α	Β	Γ	Δ	Θράκη
ι.	Επιχορηγήσεις (ποσοστό στην αξία πάγιων επενδύσεων)					
1.	Για όλες τις κατηγορίες πλην τουριστικών.	-	15%	25%	35%	45%
2.	Για τουριστικές επενδύσεις.	-	10%	15%	25%	35%
3.	Για επενδύσεις σε ειδικές ζώνες και ΕΤΒΑ επιπλέον.	-	-	-	5%	7%
4.	Για ειδικές επενδύσεις :					
α.	προστασία περιβάλλοντος , εξοικονόμηση ενέργειας , εφαρμοσμένη έρευνα , προηγμένη τεχνολογία , απασχόληση ατόμων με ειδικές ανάγκες.	40%	40%	40%	45%	50%
β.	Αγροτικής μορφής επένδυσης στην Α' περιοχή.	Κίνητρα της Β' περιοχής.				
γ.	Επενδύσεις τεχνικών εταιριών.	Κίνητρα της Β' περιοχής.				
δ.	Επενδύσεις ξενοδοχείων στην Α' περιοχή για εκσυγχρονισμό.	Κίνητρα της Β' περιοχής.				
ε.	Επενδύσεις σε διατηρητέα ή παραδοσιακά κτίρια ι. Στην περιοχή Α' και ii. Στις λοιπές περιοχές	Κίνητρα της Γ' περιοχής 5 επιπλέον μονάδες επιχορήγησης.				
στ.	Επενδύσεις σύγχρονης τεχνολογίας στον αγροτικό τομέα , επενδύσεις αξιοποίησης απορριμμάτων και αποβλήτων , τουριστικές επενδύσεις σε παραδοσιακά κτίρια κ.τ.λ.	Κίνητρα της περιοχής Δ' . Στη Θράκη τα κίνητρα της περιοχής αυτής.				
ζ.	Για μετεγκατάσταση επιχειρήσεων :					
i.	Από την Α' περιοχή στις υπόλοιπες	Ποσοστά της περιοχής μετεγκατάστασης αυξανόμενα κατά 10 μονάδες για την περιοχή Β' και 15 μονάδες για τις υπόλοιπες περιοχές. Ποσοστό επιχορήγησης Β' περιοχής. Επιχορήγηση της περιοχής.				
ii.	Από την Α' περιοχή στη ΒΙ.ΠΕ. ΕΤΒΑ Θεσσαλονίκης.					
iii.	Από Β' , Γ' και Δ' περιοχές στη ΒΙ.ΠΕ ΕΤΒΑ των ίδιων περιοχών					

Αναπτυξιακά κίνητρα του νόμου 1892/90 (συνέχεια)					
Περιοχές					
	A	B	Γ	Δ	Θράκη
η. Μεταποιητικές μονάδες υψηλής προτεραιότητας.	Επιπλέον 5 ποσοστιαίες μονάδες.				
θ. Επενδύσεις εκδοτικών και εκτυπωτικών επιχειρήσεων τύπου στις Α' και Β' περιοχές.	Ποσοστά της Γ' περιοχής.				
ι. Επενδύσεις σε λιμένες αναψυχής, κέντρα συνεδριάσεων, γήπεδα γκολφ, ιαματικές πηγές :	Επιχορήγηση 25 ποσοστιαίων μονάδων.				
i. στις περιοχές Β', Γ' και Δ'.	Επιχορήγηση 35 ποσοστιαίων μονάδων.				
ii. στην περιοχή της Θράκης.					
ια. Ξενοδοχειακές μονάδες ΑΑ και Α τάξης και ξενοδοχειακές μονάδες που εξυπηρετούν θεραπευτικό, αθλητικό ή χειμερινό τουρισμό :	Κίνητρα της περιοχής Δ'.				
i. στις περιοχές Β' και Γ'.	5 επιπλέον ποσοστιαίες μονάδες.				
ii. και στην περιοχή Δ'.					
ιβ. Επενδύσεις από συγχωνευόμενες βιομηχανικές ή αγροτικές επιχειρήσεις.	5 επιπλέον ποσοστιαίες μονάδες.				
II. Επιδότηση επιτοκίου (Για τα 3 πρώτα χρόνια γενικά. Για τη Δ' περιοχή σε ειδικές ζώνες και για ειδικές επενδύσεις γενικά 6 χρόνια. Για τη Θράκη 10 χρόνια).	Ισχύουν τα ίδια ποσοστά επιδότησης επιτοκίων με εκείνη των επιχορηγήσεων.				
III. Φορολογικά κίνητρα					
1. Αφορολόγητες εκπτώσεις : (μέχρι την 31.12.1994)					
α. Για όλες τις κατηγορίες επενδύσεων πλην των τουριστικών					
i. Αφορολόγητες εκπτώσεις	-	60%	75%	90%	100%
ii. Ποσοστό ετήσιων κερδών.	-	60%	75%	90%	100%
β. Για τουριστικές επενδύσεις					
i. Αφορολόγητες εκπτώσεις	-	40%	55%	70%	100%
ii. Ποσοστό ετήσιων κερδών.	-	60%	75%	90%	100%

Αναπτυξιακά κίνητρα του νόμου 1892/90 (συνέχεια)				
Περιοχές				
	A	B	Γ	Δ Θράκη
γ. Επενδύσεις στη ΒΙ.ΠΕ. ΕΤΒΑ Θεσ/νικης	Αφορολόγητες εκπτώσεις της Β' περιοχής.			
δ. Επενδύσεις στο μεταλλευτικό τομέα στη Β' περιοχή.	Αφορολόγητες εκπτώσεις της Γ' περιοχής.			
ε. Ειδικές επενδύσεις				
i. στις περιοχές Α' και Β'.	Αφορολόγητες εκπτώσεις της Γ' περιοχής.			
ii. στην περιοχή Γ'.	Αφορολόγητες εκπτώσεις της Δ' περιοχής.			
στ. Επενδύσεις τεχνικών εταιριών.	Αφορολόγητες εκπτώσεις της Γ' περιοχής.			
ζ. Επενδύσεις εκμετάλλευσης λιμένων αναψυχής, γηπέδων γκολφ, συνεδριακών κέντρων, ιαματικών πηγών				
i. εκτός της περιοχής Α'	Αφορολόγητες εκπτώσεις της Γ' περιοχής			
ii. στη Θράκη	Εκπτώσεις της περιοχής Θράκης.			
η. Επενδύσεις ξενοδοχείων ΑΑ και Α τάξης στις περιοχές Β' και Γ'.	Αφορολόγητες εκπτώσεις της Δ' περιοχής.			
2. Αυξημένες αποσβέσεις (μέχρι την 31.12.1994):				
α. Για όλες τις επιχειρήσεις, εκτός από τις μεταλλευτικές και τις τουριστικές				
i. Με μία βάρδια	-	20%	35%	50%
ii. Με δύο βάρδιες	20%	40%	70%	100%
iii. Με τρεις βάρδιες	40%	80%	120%	150%
β. Για τις μεταλλευτικές επιχειρήσεις.	Ποσοστά της Γ' περιοχής, εκτός των περιοχών Α' και Δ', όπου ισχύουν τα ποσοστά αυτών των περιοχών.			
γ. Για τις τουριστικές επιχειρήσεις.	Ποσοστά με μία βάρδια.			
3. Σχηματισμός ειδικού αφορολόγητου αποθεματικού επενδύσεων (Ν. 1828/89) (ποσοστά αδιανέμητων καθαρών κερδών).				
- Γενικά	30% και 40%		40% και 50%	
- Για πρωτοεισαγόμενες επιχειρήσεις στο Χρηματιστήριο.	5 επιπλέον ποσοστιαίες μονάδες (Τα υψηλότερα ποσοστά δηλ. 40% για την Α' περιοχή και 50% για τις υπόλοιπες, ισχύουν για ορισμένες μόνο επενδύσεις).			
- Για εμπορικές επιχειρήσεις για επενδύσεις στο μεταποιητικό τομέα.	25%			
- Για εμπορικές επιχειρήσεις που πρωτοεισάγονται στο Χρηματιστήριο.	35%			

B. ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΜΕΓΑΛΩΝ ΕΡΓΩΝ ΥΠΟΔΟΜΗΣ ΠΟΥ ΕΝΙΣΧΥΟΥΝ ΕΜΜΕΣΑ ΤΗΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ

Το κράτος έχει στη διάθεσή του διάφορα μέσα προκειμένου να ενισχύσει την οικονομία. Ένα από αυτά είναι η διαμόρφωση μεγάλων έργων υποδομής που ενισχύουν έμμεσα την οικονομία. Τέτοια έργα είναι το οδικό δίκτυο, η δημιουργία αεροδρομίων, γεφυρών, σιδηροδρομικών γραμμών και άλλων μέσων συγκοινωνίας γενικότερα. Η έμμεση ενίσχυση της οικονομίας γίνεται με τους εξής τρόπους :

α. Δημιουργούνται νέες θέσεις εργασίας με τη δημιουργία έργων υποδομής και κατά τη διάρκεια του έργου αλλά και μετά την ολοκλήρωσή του. Έτσι μειώνεται η ανεργία.

β. Δημιουργούνται εξωτερικές οικονομίες.

Η έννοια της εξωτερικής οικονομίας γίνεται αντιληπτή με την αναφορά παραδειγμάτων : Όταν κατασκευάζεται ένα σιδηροδρομικό δίκτυο σε μια καθυστερημένη περιοχή ή ένα αεροδρόμιο, τα κέρδη των επιχειρήσεων και το όφελος των κατοίκων αυξάνουν περισσότερο από την τιμή που πληρώνουν για τη χρησιμοποίηση του σιδηροδρόμου ή του αεροδρομίου. Το ίδιο συμβαίνει και με την κατασκευή ενός δρόμου που αυξάνει την αξία των γύρω ακινήτων για την οποία οι ιδιοκτήτες δεν πληρώνουν τιμή. Σε όλες τις περιπτώσεις δραστηριοτήτων, οι οποίες δημιουργούν όφελος που, ολόκληρο ή ένα μέρος του, διαχέεται σε κάποιες κοινωνικές ομάδες ή σε ολόκληρη την κοινωνία, η αγορά αδυνατεί να το ενσωματώσει στην τιμή. Σε αυτές τις περιπτώσεις προκαλείται διάσταση μεταξύ του κοινωνικού και ιδιωτικού οφέλους. Το κοινωνικό όφελος υπερβαίνει το ιδιωτικό (τιμή). Το μέρος κατά το οποίο το κοινωνικό όφελος δεν μπορεί να ενσωματωθεί στην τιμή και υπερβαίνει το ιδιωτικό όφελος έχει ονομαστεί εξωτερική οικονομία.

Στις μέρες μας, βρίσκονται σε εξέλιξη πολλά σημαντικά έργα υποδομής που θα δώσουν μια ανάσα ζωής στη χώρα μας, τόσο από πλευρά εξοικονόμησης χρόνου, καταπολέμησης της περιβαλλοντολογικής ρύπανσης αλλά και της ανεργίας.

Πιο κάτω παραθέτουμε κάποιες ενδεικτικές πληροφορίες για τα πιο σημαντικά από τα έργα που γίνονται στην Ελλάδα σήμερα.

ΖΕΥΞΗ ΡΙΟΥ – ΑΝΤΙΡΡΙΟΥ : η ζεύξη Ρίου – Αντιρρίου είναι συγχρηματοδοτούμενο έργο με προϋπολογισμό 220 δισ.δρχ. και με χρονοδιάγραμμα ολοκλήρωσης το 2004. Έχουν αρχίσει εργασίες στο χερσαίο και το θαλάσσιο χώρο με τη συμμετοχή 300 εργαζομένων. Σταδιακά , οι θέσεις εργασίας θα φτάσουν τις 1000 για επιστήμονες τεχνικούς και εργάτες.

Η γέφυρα έχει μήκος 3,5 χλμ. Αυτό σημαίνει ότι ετησίως 2 εκατ. Αυτοκίνητα και 6 εκατ. Επιβάτες θα περνούν τη γέφυρα σε 3 – 4 λεπτά.

ΤΟ ΝΕΟ ΔΙΕΘΝΕΣ ΑΕΡΟΔΡΟΜΙΟ ΣΤΗΝ ΑΘΗΝΑ : Το νέο διεθνές αεροδρόμιο της Αθήνας «Ελευθέριος Βενιζέλος» , που αναδεικνύει την Αττική και την Ελλάδα σε ένα Διεθνή Κόμβο στις διεθνείς αερομεταφορές και είναι ένα από τα μεγαλύτερα έργα που εκτελούνται σήμερα στην Ευρώπη , κατασκευάζονται με εντατικούς ρυθμούς.

Είναι συγχρηματοδοτούμενο έργο με προϋπολογισμό 660 δισ.δρχ. και με χρονοδιάγραμμα ολοκλήρωσης και έναρξη λειτουργίας το Φεβρουάριο του 2001.

Μέχρι σήμερα έχει κατασκευαστεί το 55% του συνολικού έργου με τη συμμετοχή 5000 εργαζομένων. Με την έναρξη λειτουργίας του , τόσο εντός του αεροδρομίου όσο και στην ευρύτερη περιοχή , θα δημιουργηθούν 21000 νέες θέσεις εργασίας.

Αυτό το σύγχρονο έργο κατοχυρώνει τη δεσπόζουσα και νευραλγική θέση της Ελλάδας και της Αττικής στα Ευρωπαϊκά και Διεθνή Δίκτυα των Αερομεταφορών.

ΑΤΤΙΚΟ ΜΕΤΡΟ ΚΑΙ ΜΕΤΡΟ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ : Στο Αττικό Μετρό (προϋπολογισμός 600 δις.) που με τη λειτουργία του θα αλλάξει ριζικά η ποιότητα ζωής 3,5 εκατ. Ανθρώπων , οι εργασίες προχωρούν πια με εντατικούς ρυθμούς με την απασχόληση 3,5 χιλ. επιστημόνων , τεχνικών και εργαζομένων. Μέχρι σήμερα έχει κατασκευαστεί περίπου το 90% του συνολικού έργου.

Για το Μετρό της Θεσσαλονίκης (προϋπολογισμός 220 δις.) έχει κυρωθεί από τη Βουλή η Σύμβαση Παραχώρησης. Μέσα στους επόμενους μήνες αρχίζουν οι προβλεπόμενες πρόδρομες εργασίες κατά μήκος των Γραμμών του (10,5 χλμ.).

ΑΤΤΙΚΗ ΟΔΟΣ : Η Αττική οδός , γνωστή και ως Ελεύθερη Λεωφόρος Ελευσίνας – Σταυρού – Α/Δ Σπάτων μαζί με την Περιφερειακή Λεωφόρο Υμηττού , ως έργο πνοής για την αναβάθμιση της ποιότητας ζωής των κατοίκων του Λεκανοπεδίου , έχει αρχίσει να κατασκευάζεται με ρυθμούς αντίστοιχους όπως προβλέπει το χρονοδιάγραμμα της Σύμβασης.

Είναι συγχρηματοδοτούμενο έργο με προϋπολογισμό 450 δις.δρχ. και με χρονοδιάγραμμα ολοκλήρωσης και σταδιακής παράδοσης το 2001 – 2002 , με τη συμμετοχή 2000 επιστημόνων , τεχνικών και εργαζομένων.

ΕΓΝΑΤΙΑ ΟΔΟΣ : Η Εγνατία οδός , ένα έργο μεγάλης Εθνικής Σημασίας , μέρα με τη μέρα γίνεται πραγματικότητα.

Από τα 680 χλμ. έχουν κατασκευαστεί 120 χλμ. σε προηγούμενα χρόνια. Σήμερα κατασκευάζονται με εγκατεστημένα εργοτάξια , 402 χλμ. με προϋπολογισμό 600 δις. και με τη συμμετοχή 5000 εργαζομένων και 750 μηχανικών. Μαζί με τα έργα επί της Εγνατίας Οδού προχωρούν και τα έργα για τους Κάθετους Άξονές της με συνολικό προϋπολογισμό 130 δις. , όπως και για τις 5 Πύλες της με συνολικό προϋπολογισμό 50 δις. δηλαδή στα λιμάνια της Ηγουμενίτσας (15 δις) , του Βόλου (4 δις) , της Θεσσαλονίκης (25 δις) , της Καβάλας (4,5 δις) και της Αλεξανδρούπολης (10,5 δις).

ΟΔΙΚΟΣ ΑΞΟΝΑΣ Π – Α – Θ – Ε (Πατρών – Αθηνών – Θεσ/κης – Ευζώνων).

Ο οδικός άξονας ΠΑΘΕ συνολικού μήκους 730 χλμ. έχει ενταχθεί όπως και η Εγνατία Οδός στα Διευρωπαϊκά Οδικά Δίκτυα. Μέχρι σήμερα έχουν κατασκευαστεί και δοθεί στην κυκλοφορία 220 χλμ. Σήμερα βρίσκονται υπό κατασκευή με 34 εγκατεστημένα εργοτάξια και με τη συμμετοχή 3,5 χιλ. μηχανικών και εργαζομένων , τμήματα μήκους 260 χλμ.

ΥΔΡΕΥΣΗ ΚΑΙ ΒΙΟΛΟΓΙΚΟΣ ΚΑΘΑΡΙΣΜΟΣ : Για τις δύο μητροπολιτικές περιοχές της Αττικής και της Θεσσαλονίκης έχουν προωθηθεί σε σημαντικό βαθμό τα έργα ύδρευσης και βιολογικών καθαρισμών Β' βαθμού καθώς και τα προγράμματα εναλλακτικής διαχείρισης απορριμμάτων.

ΧΩΡΟΤΑΞΙΚΗ ΚΑΙ ΟΙΚΙΣΤΙΚΗ ΑΝΑΣΥΓΚΡΟΤΗΣΗ :

Βρίσκονται στο στάδιο της ολοκλήρωσης οι παρεμβάσεις και τα προγράμματα δράσης για τη χωροταξική , την οικιστική και την παραγωγική ανασυγκρότηση συνολικά της χώρας και κάθε Περιφέρειας χωριστά.

Βρίσκονται σε εξέλιξη και ολοκλήρωση 102 Πολεοδομικές Μελέτες για τις περιοχές Α΄ και Β΄ ΚΑΤΟΙΚΙΑΣ συνολικής έκτασης 104 χιλμ. στρεμμάτων σε 22 Νομούς της χώρας. Επίσης , βρίσκονται σε εξέλιξη 10 Μελέτες για ΒΙΠΕ και ΒΙΟΠ σε 15 περιοχές συνολικής έκτασης 23 χιλ. στρεμμάτων. Με το τέλος αυτών των Πολεοδομικών Προγραμμάτων και Μελετών ολοκληρώνεται η επιχείρηση πολεοδομικής ανασυγκρότησης της χώρας μας με πολεοδόμηση 600 χιλ. στρεμμάτων.

Έχουν θεσμοθετηθεί τα τελευταία χρόνια και βρίσκονται υπό ολοκλήρωση και υπό θεσμοθέτηση δεκάδες Ζώνες Οικιστικού Ελέγχου (ΖΟΕ) και Ειδικές Χωροταξιακές Μελέτες (ΕΧΜ) , που καλύπτουν συνολικά το 50% της Παράκτιας Ζώνης της Ελλάδας και το 70% της Νησιώτικης Ζώνης. Έχουν ολοκληρωθεί τα σχέδια Προστασίας των Βιοτόπων και των Οικοτόπων μαζί με τη Χλωρίδα και την Πανίδα τους σύμφωνα με το πρόγραμμα NATURA 2000.

Βρίσκονται στη διαδικασία ολοκλήρωσης τα χωροταξικά Σχέδια των 13 Περιφερειών της χώρας.

Με την εξέλιξη και την ολοκλήρωση των προγραμμάτων και των μελετών για την πολεοδομική ανασυγκρότηση και για τη χωροταξική ανασυγκρότηση της χώρας μας όλοι οι Έλληνες θα ξέρουν ποιες είναι οι χρήσεις γης , ποιες είναι οι παραγωγικές ζώνες , ποιες είναι οι ζώνες των υπό προστασία οικοσυστημάτων για τη βιομηχανία , τη βιοτεχνία , τη γεωργία , την κτηνοτροφία , τον τουρισμό κ.λ.π. ποιοι είναι οι όροι , οι συντελεστές και οι περιορισμοί δόμησης σε κάθε Περιφέρεια , σε κάθε Νομό σε κάθε Δήμο.

ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΥΔΑΤΙΝΩΝ ΠΟΡΩΝ :

Είναι γνωστό ότι για την εξυπηρέτηση των αρδευτικών , υδρευτικών και περιβαλλοντικών αναγκών της Θεσσαλίας από το 1994 επανασχεδιάστηκε τόσο η εκτροπή του Αχελώου όσο και η ορθολογική διαχείριση των υδάτινων πόρων της Θεσσαλίας.

Έτσι σήμερα τα έργα της εκτροπής του Αχελώου , συνολικού προϋπολογισμού 80 δις.δρχ. , που περιλαμβάνουν το Φράγμα Συκιάς και τη Σήραγγα Εκτροπής , προχωρούν με εντατικούς ρυθμούς.

Επίσης , έχουν δημοπρατηθεί και βρίσκονται στη διαδικασία ανάθεσης τα έργα στο Σμόκοβο , που ολοκληρώνουν τη Σήραγγα Λεονταρίου.

Τέλος , έχει δημοπρατηθεί και βρίσκεται στη διαδικασία ανάθεσης η Ανασύσταση του Ταμιευτήρα της Κάρλας.

Τέλος , η ανάθεση στην Αθήνα και στην Ελλάδα γενικότερα των Ολυμπιακών Αγώνων του 2004 δίνει την ευκαιρία στη χώρα μας να αναπτύξει τέλεια οργανωμένες αθλητικές εγκαταστάσεις που θα βρίσκονται στη διάθεση των αθλητών και μετά τους Ολυμπιακούς Αγώνες. Εξάλλου , η Ολυμπιάδα του 2004 δίνει ένα επιπλέον ερέθισμα στο κράτος να μη χρονοτριβεί στην ολοκλήρωση των υπολοίπων έργων υποδομής , ώστε η Ελλάδα να είναι πανέτοιμη να υποδεχτεί τους χιλιάδες επισκέπτες και να τους αφήσει τις καλύτερες εντυπώσεις.

Γ. ΝΟΜΙΣΜΑΤΙΚΗ - ΠΙΣΤΩΤΙΚΗ ΔΗΜΟΣΙΟΝΟΜΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ

Οι κυριότεροι στόχοι του σύγχρονου παρεμβατικού κράτους, όπως προκύπτουν από την ανάλυση των ατελειών και αδυναμιών της ανταγωνιστικής αγοράς είναι οι παρακάτω :

- i. Εφοδιασμός της οικονομίας με δημόσια αγαθά στις επιθυμητές ποσότητες.
- ii. Εφοδιασμός της οικονομίας με αγαθά και υπηρεσίες κοινής ωφελείας στις επιθυμητές ποσότητες.
- iii. Επέκταση των δραστηριοτήτων που δημιουργούν εξωτερικές οικονομίες και αποτροπή των εξωτερικών επιβαρύνσεων.
- iv. Φραγμοί και έλεγχοι των μονοπωλίων.
- v. Σταθεροποίηση της οικονομίας και συγκεκριμένα αντιμετώπιση της ύφεσης και καταπολέμηση του πληθωρισμού.
- vi. Ανακατανομή των μέσων παραγωγής στην έκταση που χρειάζεται για την πραγματοποίηση της κοινωνικά επιθυμητής οικονομικής ανάπτυξης.
- vii. Αναδιανομή του εισοδήματος και του πλούτου στην έκταση που χρειάζεται για την πραγματοποίηση της κοινωνικά επιθυμητής διανομής.

Το παρεμβατικό κράτος έχει στα χέρια του πολλά και διάφορα μέσα οικονομικής πολιτικής και κάθε μέρα επινοεί νέα. Τα μέσα αυτά εκτείνονται από απλές ρυθμίσεις οικονομικών μεταβλητών που το κράτος ελέγχει σε διάφορους βαθμούς όπως η αυξομείωση του προεξοφλητικού τόκου ή των φορολογικών συντελεστών, μέχρι ριζικές αλλαγές σε θεσμούς, όπως η κατάργηση ενός κλειστού επαγγέλματος ή η εθνικοποίηση ενός βιομηχανικού κλάδου.

Τα μέσα της οικονομικής πολιτικής ταξινομούνται στις ακόλουθες ομάδες :

1. ΜΕΣΑ ΔΗΜΟΣΙΟΝΟΜΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ : Η κατηγορία αυτή περιλαμβάνει όλα τα μέσα πολιτικής που σχετίζονται άμεσα με τα έξοδα του κράτους και των οργανισμών που ελέγχονται από αυτό (δήμων, κοινοτήτων, ασφαλιστικών

ταμείων κ.α.). Τα κυριότερα μέσα δημοσιονομικής πολιτικής είναι :

α. οι δημόσιες δαπάνες , δηλαδή οι δαπάνες που κάνει το κράτος και οι ελεγχόμενοι από αυτούς οργανισμοί για τον εφοδιασμό της κοινωνίας με δημόσια αγαθά ή για άλλους σκοπούς. Οι δημόσιες δαπάνες ομαδοποιούνται συνήθως σε διάφορες κατηγορίες με βάση διάφορα κριτήρια ταξινόμησης. Μια βασική διάκριση των Δημοσίων Δαπανών είναι σε δαπάνες για αγαθά και υπηρεσίες και σε δαπάνες για μεταβιβαστικές πληρωμές.

Οι δημόσιες δαπάνες για τα αγαθά και υπηρεσίες αποτελούν μέρος της ενεργούς ζήτησης και συντελούν άμεσα στην παραγωγή αγαθών και υπηρεσιών , στην απασχόληση μέσω παραγωγής και στην πραγματοποίηση εισοδημάτων μέσω του παραγωγικού μηχανισμού. Διακρίνονται συνήθως σε δαπάνες για Δημόσια κατανάλωση , όπως η πληρωμή μισθών σε δημόσιους υπαλλήλους , οι δαπάνες για γραφική ύλη , για πληρωμή ενοικίων , για αγορά τροφίμων και ρουχισμού των ενόπλων δυνάμεων κ.τ.λ. και σε δαπάνες για δημόσια επένδυση , όπως η κατασκευή δρόμων , σχολικών κτιρίων , αρδευτικών έργων κ.λ.π.

Οι δημόσιες δαπάνες για μεταβιβαστικές πληρωμές είναι παροχές που κάνει το κράτος και οι κρατικοί οργανισμοί σε ιδιώτες χωρίς καμιά άμεση αντιπαροχή από μέρους τους. Σε αντίθεση με τις δημόσιες δαπάνες για αγαθά και υπηρεσίες , οι μεταβιβαστικές πληρωμές δεν συνιστούν ζήτηση του δημοσίου και δεν συντελούν άμεσα στην παραγωγή αγαθών , στην απασχόληση μέσω παραγωγής και τη δημιουργία εισοδημάτων μέσω παραγωγικού μηχανισμού.

Με τις μεταβιβαστικές πληρωμές , το κράτος απλώς μεταθέτει σε ορισμένη κοινωνική ομάδα εισόδημα που έχει ήδη δημιουργηθεί και το οποίο αποσπά με διάφορες μεθόδους , συνήθως με τη φορολογία , από άλλη κοινωνική ομάδα. Οι μεταβιβαστικές πληρωμές διακρίνονται σε μεταβιβάσεις εισοδήματος στα νοικοκυριά , όπως είναι οι συντάξεις , τα οικογενειακά επιδόματα σε άπορους , τα επιδόματα ανεργίας κ.λ.π. και σε μεταβιβάσεις κεφαλαίου όπως είναι οι παροχές για κάλυψη μέρους του κόστους κατασκευής ή της αξίας απόκτησης από τους εργάτες κατοικίας. Στις μεταβιβαστικές πληρωμές

κατατάσσονται συνήθως και οι επιδοτήσεις των επιχειρήσεων από το κράτος.

β. Οι φόροι που από νομική άποψη ορίζονται ως υποχρεωτική παροχή του ιδιώτη στο κράτος χωρίς ειδική αντιπαροχή του κράτους στον ιδιώτη. Οι φόροι ομαδοποιούνται συνήθως σε διάφορες κατηγορίες με βάση διάφορα κριτήρια ταξινόμησης.

Η σημαντικότερη διάκριση των φόρων , με κριτήριο τη φορολογική βάση στην οποία επιβάλλονται , είναι σε φόρους εισοδήματος , φόρους κατανάλωσης και φόρους περιουσίας.

Οι φόροι εισοδήματος επιβάλλονται στα κάθε λογής εισοδήματα των ιδιωτών , στους μισθούς και ημερομίσθια , στα κέρδη , στα ενοίκια , στις αμοιβές από ελεύθερα επαγγέλματα κ.τ.λ. Κυριότεροι φόροι της κατηγορίας αυτής είναι ο φόρος εισοδήματος φυσικών προσώπων που επιβάλλεται στα εισοδήματα που προσπορίζεται το νοικοκυριό από της κάθε λογής οικονομικές του δραστηριότητες και στο φόρο εισοδήματος νομικών προσώπων που επιβάλλεται κυρίως στα κέρδη των ανωνύμων εταιρειών. Εξάλλου στην κατηγορία των φόρων εισοδήματος κατατάσσουν και τις εισφορές των εργατών και εργοδοτών για κοινωνική ασφάλιση.

Οι φόροι κατανάλωσης επιβάλλονται άμεσα ή έμμεσα στην καταναλωτική δαπάνη των νοικοκυριών. Η πιο συνηθισμένη μορφή φόρων της κατηγορίας αυτής είναι οι έμμεσοι φόροι κατανάλωσης που επιβάλλονται στα προϊόντα και διακρίνονται σε γενικούς όπως είναι ο φόρος κύκλου εργασιών ή ο φόρος στην προστιθέμενη αξία των προϊόντων και σε ειδικούς , όπως ο φόρος στον καπνό , τη ζάχαρη , το οινόπνευμα , τη βενζίνη κ.τ.λ.

Οι φόροι περιουσίας επιβάλλονται σε όλα (γενικοί) ή σε μερικά (ειδικοί) περιουσιακά στοιχεία του ιδιώτη. Οι πιο γνωστοί από τους φόρους αυτούς είναι ο φόρος στην ακίνητη περιουσία , ο φόρος στην κληρονομιά και ο φόρος μεταβίβασης ακινήτων.

Μια άλλη σημαντική διάκριση των φόρων είναι σε αναλογικούς , προοδευτικούς και αντίστροφα προοδευτικούς. Ο φόρος είναι αναλογικός όταν το ποσοστό φόρου που ορίζει το κράτος είναι το ίδιο για όλα τα ύψη της φορολογικής βάσης (δηλαδή του εισοδήματος ή της αξίας του προϊόντος ή της περιουσίας).

Αναλογικοί είναι συνήθως οι έμμεσοι φόροι κατανάλωσης και οι

γενικοί και οι ειδικοί φόροι περιουσίας. Ο φόρος είναι προοδευτικός όταν το ποσοστό του φόρου που υποχρεούται από το νόμο να πληρώνει ο φορολογούμενος μεγαλώνει καθώς αυξάνει το εισόδημα ή η περιουσία του. Προοδευτικοί είναι συνήθως οι φόροι εισοδήματος φυσικών προσώπων και ο φόρος στην κληρονομιά. Τέλος αντίστροφα προοδευτικός είναι ο φόρος, όταν το ποσοστό του φόρου μικραίνει με την αύξηση του εισοδήματος. Πολλοί από τους έμμεσους φόρους κατανάλωσης είναι αντίστροφα προοδευτικοί υπολογιζόμενοι ως ποσοστό του εισοδήματος των επιβαρυνομένων.

γ. ο δημόσιος δανεισμός και η ρύθμιση του δημοσίου χρέους όπως είναι τα δάνεια που συνάπτει το κράτος με διάφορες μορφές από τους ιδιώτες, τις εμπορικές τράπεζες, την κεντρική τράπεζα της Ελλάδος και τις ξένες χρηματαγορές. Οι χορηγήσεις δανείων από το κράτος σε επιχειρήσεις στην τοπική αυτοδιοίκηση ή σε άλλους φορείς, οι διάφοροι τρόποι εξόφλησης του δημοσίου χρέους κ.τ.λ.

2. ΜΕΣΑ ΝΟΜΙΣΜΑΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΠΙΣΤΩΤΙΚΗΣ

ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ. Στην ομάδα αυτή περιλαμβάνεται κάθε μέσο που επηρεάζει την προσφορά και την ζήτηση δανειακών κεφαλαίων και μέσω αυτών άλλα μεγέθη της οικονομίας. Τα κυριότερα μέσα νομισματικής πολιτικής είναι τα εξής: η ρύθμιση του επίσημου προεξοφλητικού τόκου, η πολιτική της ανοιχτής αγοράς χρεωγραφών, η ρύθμιση του ταμειακού αποθέματος των εμπορικών τραπεζών, οι άμεσοι έλεγχοι των επιτοκίων της πιστωτικής αγοράς και οι άμεσοι ποσοτικοί και ποιοτικοί έλεγχοι των πιστώσεων.

3. ΜΕΣΑ ΕΞΩΤΕΡΙΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ.

Η ομάδα αυτή περιλαμβάνει κάθε μέσο που επηρεάζει άμεσα τις εισαγωγές και εξαγωγές των αγαθών, τους άδηλους συναλλαγματικούς πόρους, την κίνηση κεφαλαίων και την μετανάστευση και έμμεσα άλλα μεγέθη της οικονομίας. Κυριότερα μέσα εξωτερικής οικονομικής πολιτικής είναι τα εξής: οι δασμοί, η υποτίμηση και υπερτίμηση του συναλλάγματος, οι συναλλαγματικοί έλεγχοι, οι ποσοτικοί περιορισμοί στις εισαγωγές ή εξαγωγές, τα μέσα περιορισμού ή

διευκόλυνσης της μετανάστευσης , οι διμερείς και πολυμερείς εμπορικές συμβάσεις , οι τελωνειακές και διεθνείς οικονομικές ενώσεις κ.ά.

4. ΜΕΣΑ ΑΜΕΣΟΥ ΕΛΕΓΧΟΥ . Η κατηγορία αυτή περιλαμβάνει όλες τις πράξεις της πολιτικής εξουσίας (νόμους , διατάγματα , υπουργικές αποφάσεις , κανονισμούς) που καθορίζουν απευθείας τα ανώτατα ή κατώτατα όρια των οικονομικών μεγεθών (τιμών και διαφόρων οικονομικών ποσοτήτων) ή υποχρεώνουν στην τήρηση ορισμένων προδιαγραφών. Έχουμε ήδη αναφέρει μερικά σημαντικά μέσα άμεσου ελέγχου , όπως τους άμεσους πιστωτικούς ελέγχους , τους ποσοτικούς περιορισμούς στις εισαγωγές , τους συναλλαγματικούς ελέγχους κ.ά. Πέρα όμως από αυτά υπάρχει ακόμη μεγάλος αριθμός τέτοιων μέσων πολιτικής. Αναφέρουμε εδώ τα σπουδαιότερα : **α.** Μέσα ελέγχου τιμών και εισοδημάτων, όπως είναι ο έλεγχος τιμών των αγαθών και υπηρεσιών (διατιμήσεις , αγορανομικοί έλεγχοι) , έλεγχος μισθών και ημερομισθίων (κατώτατα όρια μισθών και ημερομισθίων) , έλεγχος μερισμάτων (κατώτατα όρια μερισμάτων) , έλεγχος κερδών (ανώτατα όρια κέρδους) , κ.ά. **β.** Μέσα ελέγχου της προσφοράς και ζήτησης αγαθών και μέσων παραγωγής , όπως είναι οι περιορισμοί στην εκμετάλλευση των φυσικών πόρων , ο έλεγχος των επενδύσεων (άδειες σκοπιμότητας , υποχρέωση επένδυσης σε ορισμένους μόνο κλάδους και περιοχές κ.λ.π.) , οι κανονισμοί εργασίας (ώρες εργασίας , συνθήκες εργασίας κ.λ.π. , οι έλεγχοι της ποιότητας των αγαθών κ.ά.

5. ΟΙ ΑΛΛΑΓΕΣ ΣΤΟΥΣ ΘΕΣΜΟΥΣ . Η ομάδα αυτή περιλαμβάνει τις μεταβολές που επιφέρει η πολιτική εξουσία στην οικονομική και κοινωνική οργάνωση της χώρας. Τέτοιες θεσμικές αλλαγές είναι λ.χ. οι μεταρρυθμίσεις του φορολογικού νομισματικού και πιστωτικού συστήματος οι μεταβολές στους θεσμούς της ιδιοκτησίας , οι αγροτικές μεταρρυθμίσεις (αναδιανομή της γης , αναδασμός κ.λ.π.) , οι μεταρρυθμίσεις στις συνθήκες του ανταγωνισμού (κλειστά επαγγέλματα , έλεγχος μονοπωλίων , συνεταιρισμοί κ.λ.π.) , οι εκπαιδευτικές μεταρρυθμίσεις , οι εθνικοποιήσεις , η σύσταση δημοσίων επιχειρήσεων κ.ά.

Ας δούμε τώρα πως το κράτος χρησιμοποιεί ένα ή περισσότερα από τα μέσα πολιτικής που αναφέρθηκαν για να πετύχει τους στόχους του.

α. Εφοδιασμός της οικονομίας με δημόσια αγαθά : Η πολιτική που εφαρμόζει το κράτος για τον εφοδιασμό της οικονομίας με καθαρά δημόσια αγαθά έχει ως εξής : το κράτος επιβάλλει φόρους π.χ. στο εισόδημα των νοικοκυριών και με αυτό τον τρόπο μειώνει τη ζήτησή τους για αγαθά και υπηρεσίες που ικανοποιούν τις ανάγκες του (τσιγάρα , τρόφιμα , ηλεκτρικά πλυντήρια κ.ά.). Οι επιχειρήσεις προσαρμόζονται στη μεταβολή αυτή και περιορίζουν αντίστοιχα την παραγωγή τους. Αποδεσμεύονται έτσι μέσα παραγωγής από τους κλάδους παραγωγής των αγαθών που ικανοποιούν ατομικές ανάγκες των νοικοκυριών. Παράλληλα το κράτος δαπανά (δημόσιες δαπάνες) την αγοραστική δύναμη που αποκτά από την εισπράξη φόρων : παράγει το ίδιο ή όπως συμβαίνει συνήθως αγοράζει από τις ιδιωτικές επιχειρήσεις ή παραγγέλνει σε αυτές να παράγουν για το κράτος , δημόσια αγαθά (δρόμους , όπλα , φωτεινούς σηματοδότες). Στην ουσία το κράτος με τη δαπάνη της αγοραστικής δύναμης που έχει εισπράξει από τους φόρους μισθώνει τα μέσα παραγωγής που αποδεσμεύονται με την επιβολή φόρων και τα χρησιμοποιεί για την παραγωγή δημοσίων αγαθών. Οι υπηρεσίες των δημοσίων αγαθών είναι εξίσου διαθέσιμες δωρεάν σε όλους.

Για την παραγωγή και τον εφοδιασμό της οικονομίας με οιονεί δημόσια αγαθά το κράτος χρησιμοποιεί μηχανισμό παρόμοιο με εκείνο της αγοράς. Δεδομένου ότι στην περίπτωση των οιονεί δημοσίων αγαθών είναι δυνατό να προσδιοριστεί μέχρι ένα βαθμό ποιοι ωφελούνται άμεσα και πόσο , το κράτος μπορεί να εισπράττει τιμή (ειδική αντιπαροχή) από όσους ωφελούνται , η οποία συνήθως ονομάζεται τέλος (ταχυδρομικά τέλη , διόδια , τέλη κυκλοφορίας αυτοκινήτων κ.ά.).

Για την παραγωγή και διάθεση των οιονεί δημοσίων αγαθών το κράτος ιδρύει συνήθως δημόσιες επιχειρήσεις ή άλλους οργανισμούς που διαθέτουν τα αγαθά αυτά σε τιμή μικρότερη ή το πολύ ίση με το μέσο κόστος παραγωγής τους. Τα ελλείμματα καλύπτονται συνήθως με φόρους.

β. Εφοδιασμός της οικονομίας με αγαθά και υπηρεσίας κοινής ωφελείας : Για να πετύχει το κράτος το στόχο αυτό , δηλαδή για να εφοδιάσει την οικονομία με ορισμένο αγαθό ή υπηρεσία κοινής ωφελείας μπορεί να χρησιμοποιήσει δυο διαζευτικά μέσα πολιτικής :

1. Να συστήσει δημόσια επιχείρηση κοινής ωφελείας που να παράγει το προϊόν στην κοινωνικά επιθυμητή ποσότητα και να το διαθέτει στην αγορά σε τιμή χαμηλότερη ή ίση με το μέσο κόστος παραγωγής (ΔΕΗ , ΟΣΕ). Τα ελλείμματα καλύπτει το κράτος συνήθως με φορολογία.
2. Να συσταθεί ιδιωτική επιχείρηση που να επιδοτείται από το κράτος. Η επιχείρηση δεσμεύεται να παράγει την κοινωνικά επιθυμητή ποσότητα και να διαθέτει το προϊόν σε τιμή χαμηλότερη ή ίση με το μέσο κόστος του κοινωνικά επιθυμητού επιπέδου παραγωγής. Το κράτος επιδοτεί την επιχείρηση για την κάλυψη της διαφοράς κόστους και τιμής και για την πραγματοποίηση ενός κανονικού ποσοστού κέρδους.

γ. Επέκταση των δραστηριοτήτων που δημιουργούν εξωτερικές οικονομίες και περιορισμό των εξωτερικών επιβαρύνσεων: Στόχος του κράτους είναι να επεκτείνει τις δραστηριότητες που δημιουργούν εξωτερικές οικονομίες. Για να πετύχει το στόχο αυτό έχει στη διάθεσή του πολλά διαζευκτικά μέσα πολιτικής. Αναφέρουμε εδώ τα κυριότερα :

1. Ανάλυση αποκλειστικά από το κράτος δραστηριοτήτων που δημιουργούν εξωτερικές οικονομίες (π.χ. οδικό δίκτυο).
2. Ανάλυση τέτοιων δραστηριοτήτων από το κράτος παράλληλα με την ελεύθερη επιχείρηση (νοσοκομεία , τεχνολογικές έρευνες , εκπαίδευση).
3. Ενίσχυση της ελεύθερης επιχείρησης για επέκταση της δραστηριότητάς της στους κλάδους που δημιουργούν εξωτερικές οικονομίες. Η ενίσχυση μπορεί να γίνει με διάφορα μέσα πολιτικής όπως είναι τα φορολογικά κίνητρα (μερική ή ολική απαλλαγή από τη φορολογία) , τα πιστωτικά κίνητρα (χαμηλότερα δάνεια) , οι επιδοτήσεις κ.ά.

Από την άλλη πλευρά στόχος του κράτους είναι να αποτρέπει ή να περιορίζει όσο είναι δυνατό την εμφάνιση εξωτερικών επιβαρύνσεων. Και εδώ το κράτος έχει να επιλέξει ανάμεσα σε πολλά μέσα πολιτικής. Θα μπορούσαμε να κατατάξουμε τα μέσα αυτά σε τρεις διαφορετικές ομάδες :

1. Νομοθετικά μέτρα , που επιβάλλουν στις επιχειρήσεις ή στα νοικοκυριά μέτρα ή παραλείψεις με τις οποίες αποτρέπεται ή περιορίζεται η εμφάνιση εξωτερικών επιβαρύνσεων : υποχρεωτική χρήση ειδικών συσκευών καπνοσυλλεκτών στα εργοστάσια , στις κεντρικές θερμάνσεις των σπιτιών , στις εξατμίσεις των αυτοκινήτων κ.ά. , καθορισμός ζωνών για υποχρεωτική εγκατάσταση των βιομηχανιών , άδειες για άσκηση ορισμένων δραστηριοτήτων , καθορισμός προδιαγραφών για τη σύνθεση - συσκευασία κ.τ.λ. ορισμένων προϊόντων , απαγόρευση της παραγωγής ή χρήσεις ορισμένων επιβλαβών ουσιών (ναρκωτικών , εντομοκτόνων κ.τ.λ.) , ορισμένων καυσίμων (μαζούτ) που προκαλούν υπερβολική μόλυνση της ατμόσφαιράς κ.ά.
2. Χρηματικές παροχές στις επιχειρήσεις είτε σαν αποζημίωση για να εγκαταλείψουν τις δραστηριότητες που δημιουργούν εξωτερικές επιβαρύνσεις , είτε σαν κίνητρο για να βρουν και να εφαρμόσουν τρόπους που αποτρέπουν ή περιορίζουν την εμφάνιση εξωτερικών επιβαρύνσεων , όπως φορολογικές απαλλαγές ή επιδοτήσεις στους παραγωγούς ή αγοραστές συσκευών ελέγχου μόλυνσεως περιβάλλοντος ή στις βιομηχανίες που εγκαθίστανται σε ορισμένες ζώνες. Είναι φανερό ότι οι χρηματικές αυτές αποζημιώσεις στις επιχειρήσεις πληρώνονται από φόρους που επιβάλλει το κράτος στο κοινωνικό σύνολο ή στις κοινωνικές ομάδες που θέλουν να αποφύγουν τις εξωτερικές επιβαρύνσεις.
3. Επιβολή , από τη μια μεριά , φορολογίας ή χρηματικών ποινών στις δραστηριότητες που προκαλούν εξωτερικές επιβαρύνσεις και αποζημίωση , από την άλλη των κοινωνικών ομάδων που τις υφίστανται. Η επιλογή μεταξύ των μέσων αυτών είναι πολύ δύσκολο πρόβλημα για το κράτος.

δ. Ο έλεγχος των μονοπωλίων : Πέρα από τα θετικά μέτρα που παίρνει το παρεμβατικό κράτος για την ενίσχυση του ανταγωνισμού στην αγορά , σε πολλές περιπτώσεις προχωρεί σε νομοθετικές πράξεις που απαγορεύουν τη συγχώνευση επιχειρήσεων , τις ρητές ή σιωπηλές συμφωνίες τιμών ή άλλες ενέργειες που αποβλέπουν στη δημιουργία μονοπωλίων στην αγορά. Χαρακτηριστική είναι η περίπτωση της αντιμονοπωλιακής νομοθεσίας που θεσπίστηκε στις ΗΠΑ μετά το 1880,

όταν η μονοπωλιακή συγκέντρωση στη χώρα αυτή άρχισε να παίρνει επικίνδυνες διαστάσεις. Εξάλλου το κράτος εφαρμόζει συνήθως διάφορα μέτρα ελέγχου των μονοπωλίων , όπως ο καθορισμός ανωτάτων ορίων τιμών ή κερδών και η επιβολή ειδικής φορολογίας στα μονοπωλικά κέρδη.

ε. Η σταθεροποίηση της οικονομίας : Η αγορά με τον μηχανισμό των τιμών δεν μπορεί μόνη της να διατηρήσει σταθερότητα της οικονομίας στο επίπεδο της πλήρους απασχόλησης. Από το Μεσοπόλεμο και μετά , όταν πια οι θεωρητικοί οικονομολόγοι αλλά και οι πολιτικοί συνειδητοποίησαν την αδυναμία αυτή της αγοράς , το ρόλο της σταθεροποίησης της οικονομίας σε όλες σχεδόν τις χώρες της Δύσης ανέλαβε το κράτος. Από τότε η πλήρης απασχόληση και η σταθερότητα των τιμών είναι ένας από τους βασικούς στόχους του παρεμβατικού κράτους.

Η μείωση της συνολικής ενεργού ζήτησης κάτω από το μέγεθος που απορροφά ολόκληρο το προϊόν της πλήρους απασχόλησης βυθίζει την οικονομία σε ύφεση και ανεργία. Αντίθετα η αύξηση της συνολικής ενεργού ζήτησης πάνω από το μέγεθος αυτό προκαλεί πληθωρισμό. Συνεπώς το κράτος μπορεί να διατηρεί πλήρη απασχόληση και σταθερότητα τιμών αν παρεμβαίνει στην οικονομία και προσαρμόζει κάθε φορά τη συνολική ενεργό ζήτηση στο ύψος εκείνο που , στο δεδομένο επίπεδο τιμών , απορροφά ολόκληρο το προϊόν που μπορεί να παραχθεί με την πλήρη αξιοποίηση των διαθέσιμων μέσων παραγωγής. Για τη ρυθμιστική αυτή λειτουργία , το κράτος διαθέτει μια σειρά από μέσα πολιτικής , τα οποία μπορεί να χρησιμοποιήσει παράλληλα ή και διαζευτικά : δημόσιες δαπάνες , φόρους , προεξοφλητικό τόκο , πολιτική ανοιχτής αγοράς , άμεσους ελέγχους μισθών και τιμών κ.ά. Ο τρόπος που χρησιμοποιεί τα μέσα αυτά για την αντιμετώπιση της ύφεσης ή την καταπολέμηση του πληθωρισμού έχει ως εξής :

Όταν η ενεργός ζήτηση τείνει να μειωθεί και υπάρχει κίνδυνος η οικονομία να βυθιστεί σε ύφεση , το κράτος για να αντιμετωπίσει αυτή τη διαταραχή προσπαθεί να ενισχύσει την ενεργό ζήτηση με τους παρακάτω τρόπους : αυξάνει τις δημόσιες δαπάνες , δηλαδή τη δική του ζήτηση για δημόσια αγαθά χωρίς αντίστοιχα να αυξήσει του φόρους. Την αύξηση αυτή των δαπανών , το κράτος χρηματοδοτεί συνήθως με έκδοση νέου χρήματος ή μειώνει τους φόρους για να ενισχύσει με αυτόν τον τρόπο τη ζήτηση το νοικοκυριό και των επιχειρήσεων ή μειώνει τον προεξοφλητικό τόκο για να ενισχύσει τη ζήτηση δανειακών κεφαλαίων

για επενδύσεις ή εφαρμόζει την πολιτική της ανοιχτής αγοράς , δηλαδή αγοράζει μέσω της κεντρικής τράπεζας χρεώγραφα από το χρηματιστήριο για να αυξήσει με αυτόν τον τρόπο την προσφορά χρήματος , να ρίξει τον τόκο και να ενισχύσει τη διάθεση για επενδύσεις ή ακόμα αυξάνει τα κατώτατα όρια μισθών και ημερομισθίων , τις συντάξεις , τις τιμές ασφαλείας των αγροτικών προϊόντων για να ενισχύσει τα εισοδήματα και τη ζήτηση των κατωτέρων εισοδηματικών στρωμάτων πληθυσμού.

Όταν πάλι η ενεργός ζήτηση τείνει να υπερβεί την παραγωγική δυναμικότητα της οικονομίας με συνέπεια την εμφάνιση πληθωρισμού ; το κράτος προσπαθεί να απορροφήσει την υπερβάλλουσα ζήτηση για να καταπολεμήσει τον πληθωρισμό με την εφαρμογή των ίδιων μέτρων , αλλά προς την αντίθετη κατεύθυνση. Έτσι μειώνει τις δημόσιες δαπάνες , δηλαδή τη ζήτησή του για δημόσια αγαθά χωρίς να μειώσει αντίστοιχα τους φόρους , ή αυξάνει τους φόρους χωρίς να αυξήσει αντίστοιχα τις δημόσιες δαπάνες (και στις δύο περιπτώσεις δημιουργείται πλεόνασμα που αδρανοποιείται από το κράτος) , ή αυξάνει τον προεξοφλητικό τόκο για να αποθαρρύνει τη ζήτηση δανειακών κεφαλαίων για επενδύσεις , ή εφαρμόζει την πολιτική της ανοιχτής αγοράς , δηλαδή να πουλά χρεώγραφα στο χρηματιστήριο για να απορροφήσει με αυτόν τον τρόπο χρήμα , να ανεβάσει τον τόκο για να αποθαρρύνει τη διάθεση για επενδύσεις ή ακόμα καθλώνει τους μισθούς και τα ημερομίσθια ή τις συντάξεις και τα άλλα εισοδήματα για να ανακόψει την αύξηση της ζήτησης των νοικοκυριών.

Σε δύσκολη θέση βρίσκεται το κράτος όταν η οικονομία υποφέρει ταυτόχρονα από ύφεση (ανεργία) και πληθωρισμό. Η οικονομική διαταραχή , είναι φαινόμενο του καιρού μας. Αν το κράτος ενισχύει την ενεργό ζήτηση για να αντιμετωπίσει την ανεργία θα ενταθεί ο πληθωρισμός. Αν , αντίθετα , μειώσει την ενεργό ζήτηση για να καταπολεμήσει τον πληθωρισμό θα αυξηθεί η ανεργία. Το κράτος βρίσκεται σχεδόν σε αδυναμία να αντιμετωπίσει τη διαταραχή αυτή της οικονομίας , με την υπάρχουσα κοινωνικοπολιτική κατάσταση.

στ. Η κοινωνικά επιθυμητή ανάπτυξη : Οι περισσότεροι νεοκλασικοί οικονομολόγοι και πολιτικοί βλέπουν το ρόλο του κράτους για την πραγματοποίηση του στόχου αυτού ως επιβοηθητικό του έργου της αγοράς και της ελεύθερης επιχειρηματικής δράσης. Η πολιτική του ελεύθερου κράτους θα πρέπει να κατατείνει στην κινητοποίηση της ελεύθερης επιχείρησης για να αναλάβει το σχηματισμό πάγιου κεφαλαίου στην έκταση που χρειάζεται για την πραγματοποίηση του κοινωνικά

επιθυμητού ρυθμού ανάπτυξης. Τα κυριότερα μέσα πολιτικής που χρησιμοποιεί συνήθως το κράτος, παράλληλα ή διαζευκτικά, για αυτό το σκοπό είναι :

1. Κρατικές επενδύσεις σε έργα οικονομικής υποδομής : οι κρατικές αυτές επενδύσεις αυξάνουν την παραγωγικότητα και το ποσοστό επιχειρηματικού κέρδους και έτσι δημιουργούν κίνητρο στις επιχειρήσεις για ανάληψη σε μεγαλύτερη έκταση επενδύσεων στους επιθυμητούς για την ανάπτυξη κλάδους.
2. Φορολογικά, πιστωτικά και άλλα κίνητρα στο αποταμιευόμενο τμήμα του εισοδήματος και στις επιθυμητές για την ανάπτυξη κατηγορίες επενδύσεων.
3. Επιδότηση της τιμής των προϊόντων ή του κόστους παραγωγής των επιχειρήσεων που αναπτύσσουν δραστηριότητα στους επιθυμητούς παραγωγικούς τομείς.
4. Υψηλοί δασμοί και ποσοτικοί περιορισμοί σε ορισμένα προϊόντα που εισάγονται από το εξωτερικό με σκοπό την προστασία της νηπιακής βιομηχανίας από τον ξένο ανταγωνισμό.
5. Σύσταση κρατικών οργανισμών οικονομικής ανάπτυξης με σκοπό την παροχή τεχνικών συμβουλών, τη χρηματοδότηση ή ακόμα και τη συμμετοχή σε βιομηχανικές τουριστικές και άλλες μονάδες βασικής σημασίας για την ανάπτυξη.
6. Σύσταση κρατικών οργανισμών ερευνών για την εξακρίβωση των φυσικών, τεχνικών και οικονομικών δυνατοτήτων της χώρας και την κατάρτιση προγραμμάτων οικονομικής ανάπτυξης.
7. Εκσυγχρονισμός απαρχαιομένων θεσμών που εμποδίζουν την απρόσκοπτη λειτουργία της αγοράς και της ελεύθερης επιχείρησης κ.ά. Σε πολλές περιπτώσεις το κράτος προχωρεί σε ανάληψη επιχειρηματικής δράσης σε κλάδους που ανήκουν στην σφαίρα δράσης της ιδιωτικής πρωτοβουλίας και στους οποίους η ελεύθερη επιχείρηση, παρά τα πιο πάνω μέτρα για την κινητοποίησή της, παρουσιάζεται απρόθυμη ή διστακτική για την ανάληψη επενδυτικής δράσης.

ζ. Κοινωνικά επιθυμητή διανομή : Για την πραγματοποίηση του στόχου αυτού το κράτος προσπαθεί με διάφορα μέσα πολιτικής να επιφέρει τις επιθυμητές αναπροσαρμογές στην διανομή του εισοδήματος και την κατανομή του πλούτου. Για την αναδιανομή του εισοδήματος συνδυάζει συνήθως δύο βασικά μέσα πολιτικής : τη φορολογία και τις κοινωνικές παροχές ή μεταβιβαστικές πληρωμές. Ο μηχανισμός με τον οποίο τα μέσα αυτά επιτυγχάνουν το στόχο έχει ως εξής : το κράτος επιβάλλει φορολογία ,συνήθως προοδευτική , που πλήττει αναλογικά περισσότερο τις ισχυρά οικονομικές τάξεις (προοδευτικός φόρος στο εισόδημα , στην κληρονομιά κ.τ.λ.). Στ συνέχεια το κράτος δαπανά τα έσοδα που απορροφάει από τη φορολογία αυτή για διάφορες κοινωνικές παροχές που ενισχύουν το εισόδημα των οικονομικά ασθενέστερων στρώματων του πληθυσμού (επιδόματα απορίας , συντάξεις , επιδόματα ανεργίας , δωρεάν ιατροφαρμακευτική περίθαλψη , μαθητικά σισίτια κ.ά.). Με το μηχανισμό αυτό το κράτος προσπαθεί να μεταβιβάσει εισόδημα από τα ανώτερα στα κατώτερα εισοδηματικά στρώματα και έτσι να αμβλύνει τις εισοδηματικές ανισότητες.

Εξάλλου , το κράτος χρησιμοποιεί συνήθως ορισμένα μέσα άμεσου ελέγχου για την άμβλυνση των εισοδηματικών ανισοτήτων. Τέτοια μέτρα είναι ο καθορισμός κατώτατων ορίων μισθών και ημερομισθίων και η αναπροσαρμογή τους σε αντιστοιχία του τιμαρίθμου και της παραγωγικότητας , ο έλεγχος των ενοικίων (ενοικιοστάσιο) , οι διατιμήσεις των αγαθών πρώτης ανάγκης κ.ά.

Τέλος , η άμβλυνση των ανισοτήτων , κυρίως στη διανομή του πλούτου , επιδιώκεται από το κράτος με θεσμικές αλλαγές , όπως οι αγροτικές μεταρρυθμίσεις (αναδιανομή της γης) , η θέσπιση υψηλής φορολογίας στις μεγάλες κληρονομίες , η χορήγηση χαμηλότοκων δανείων ή δωρεάν παροχή κεφαλαίου για απόκτηση στέγης , οι έλεγχοι των μονοπολίων και η απαγόρευση κλειστών επαγγελμάτων κ.ά.

η. Χρηματοδότηση μέσω φορολογικών ελαφρύνσεων : Ο βαθμός παρέμβασης του κράτους στον τομέα υγείας , πρόνοιας , εκπαίδευσης εκτιμάται με βάση τα κονδύλια που διατίθενται από τον κρατικό προϋπολογισμό για την άσκηση αυτών των πολιτικών. Το φορολογικό σύστημα παρέχει με τη μία ή την άλλη μορφή φορολογικές ελαφρύνσεις στα άτομα μεγάλης ηλικίας , ανάπηρους , πολύτεκνους , άγαμες μητέρες κ.τ.λ. Επίσης αναγνωρίζουν ως έκπτωση από το εισόδημα που υποβάλλεται σε φορολογία τις ιατρικές δαπάνες , δαπάνες για φύλακτρα σε παιδικούς σταθμούς , δίδακτρα κ.τ.λ.

Σκοπός των ρυθμίσεων αυτών είναι να ενισχυθούν οικονομικά άτομα που αντιμετωπίζουν ιδιαίτερες συνθήκες , απαλλάσσοντάς τους εντελώς από τη φορολογία ή ελαφρύνοντας τη φορολογική τους οφειλή. Οι φορολογικές αυτές ελαφρύνσεις μοιάζουν με έμμεσες μεταβιβάσεις της πολιτείας προς τους φορολογούμενους. Οι ρυθμίσεις αυτές είναι ουσιαστικά έμμεσες δαπάνες και όπως οι αντίστοιχες άμεσες χρησιμοποιούνται για την ικανοποίηση των κυβερνητικών προτεραιοτήτων , επηρεάζουν το ίδιο με τις άμεσες το έλλειμμα του κρατικού προϋπολογισμού και αποτελούν μια μορφή κρατικής παρέμβασης στην κοινωνία. Το ότι η απώλεια των φορολογικών εσόδων που προκαλούν οι ειδικές φορολογικές ελαφρύνσεις πρέπει να θεωρηθεί ως δαπάνη , δικαιολογείται από το ότι η βοήθεια που παρέχουν στους δικαιούχους θα μπορούσε να δοθεί μέσω των άμεσων δημοσίων δαπανών.

Δ. ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗ ΤΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ ΜΕΣΩ ΙΔΙΩΤΙΚΟΠΟΙΗΣΕΩΝ Ή ΑΠΟΪΔΙΩΤΙΚΟΠΟΙΗΣΕΩΝ

Το κράτος , κατά τα τελευταία πενήντα χρόνια έχει αναλάβει σημαντικό ρόλο στην οικονομική δραστηριότητα. Το φαινόμενο αυτό έχει εκδηλωθεί υπό διάφορες μορφές. Αυτή όμως που θα πρέπει να τονιστεί ιδιαίτερα είναι η αύξηση της επιχειρηματικής δραστηριότητας του κράτους η οποία θα αποτελούσε , κυρίως στις λιγότερο αναπτυγμένες χώρες , το μοχλό για την οικονομική ανάπτυξη και μεγέθυνση. Η επιχειρηματική δραστηριότητα του κράτους εκδηλώθηκε είτε με την ανάληψη από το ίδιο της λειτουργίας ορισμένων κατηγοριών επιχειρήσεων (ίδρυση δημοσίων επιχειρήσεων ή κρατικοποίηση ιδιωτικών επιχειρήσεων) είτε με την ισχυρή παρέμβασή του στη λειτουργία των ιδιωτικών επιχειρήσεων και αγορών.

Αυτή η αύξηση του παρεμβατικού ρόλου του κράτους στην οικονομική δραστηριότητα έγινε σταδιακά. Όμως θα πρέπει να σταθούμε στις δεκαετίες του '60 και '70 γιατί στη χρονική αυτή περίοδο συντελέστηκε μια « αθόρυβη επανάσταση» στη μεταφορά πόρων στο δημόσιο τομέα της οικονομίας. Κατά τη διάρκεια των δύο παραπάνω δεκαετιών όλες οι χώρες ανεξάρτητα του οικονομικού συστήματος γνώρισαν μια επέκταση των επιχειρήσεων και οργανισμών που ελέγχονται από το δημόσιο.

Από το τέλος της δεκαετίας '70 και αρχές δεκαετίας του '80 , η σκοπιμότητα της παρέμβασης του κράτους στην οικονομική δραστηριότητα άρχισε να αμφισβητείται έντονα. Αυτή η αμφισβήτηση ήταν αποτέλεσμα του γεγονότος ότι η κρατική παρέμβαση και ιδιαίτερα η λειτουργία των επιχειρήσεων και οργανισμών που ελέγχονται από το δημόσιο δεν έφερε τα επιθυμητά αποτελέσματα. Αντίθετα η λειτουργία τους συνδέεται με τις ακόλουθες δυσλειτουργίες : χαμηλή ποιότητα των προσφερόμενων υπηρεσιών , τεράστια ελλείμματα , διόγκωση του προσωπικού , γιγάντωση της γραφειοκρατίας. Η διόρθωση και εξάλειψη της παραπάνω κατάστασης έχει απασχολήσει τους πάντες : απλούς πολίτες , πολιτικούς , κυβερνήσεις και τους πλέον ειδικούς μελετητές. Μια από τις λύσεις για την εξάλειψη της παραπάνω κατάστασης που έχει συζητηθεί και υλοποιηθεί σε αρκετές χώρες είναι η ιδιωτικοποίηση.

ΜΟΡΦΕΣ ΙΔΙΩΤΙΚΟΠΟΙΗΣΗΣ

Η ιδιωτικοποίηση είναι η μεταφορά κρατικών περιουσιακών στοιχείων ή λειτουργιών στον ιδιωτικό τομέα. Μπορεί να πάρει πολλές μορφές , καθεμιά από τις οποίες έχει διαφορετικές οικονομικές και πολιτικές συνέπειες. Συνοπτικά , οι μορφές που μπορεί να πάρει η ιδιωτικοποίηση είναι οι ακόλουθες :

α. Η πιο πλήρης μορφή ιδιωτικοποίησης είναι η πώληση περιουσιακών στοιχείων που ανήκουν στο κράτος σε ιδιώτες αγοραστής. Αυτή η μορφή αποσκοπεί στην ιδιωτικοποίηση της ιδιοκτησίας και υλοποιείται διαμέσου της πώλησης μετοχών. Η πώληση περιουσιακών στοιχείων συνεπάγεται με μια σημαντική εκροή μετρητών στα κρατικά ταμεία σε πολύ σύντομο χρονικό διάστημα. Τα μετρητά αυτά μπορούν να χρησιμοποιηθούν για να χρηματοδοτήσουν καλύτερα άλλες υπηρεσίες που παρέχονται από το κράτος , αποφεύγοντας ταυτόχρονα την αύξηση των φόρων. Οι ιδιωτικοποιημένες επιχειρήσεις επίσης επωφελούνται από την ιδιωτικοποίηση αυτή καθ' αυτή. Οι αποφάσεις σχετικά με τις ιδιωτικοποιημένες επιχειρήσεις παύουν να στηρίζονται σε πολιτικά κριτήρια και στηρίζονται μόνο σε καθαρά οικονομικά κριτήρια. Επίσης η πώληση μετοχών , ιδιαίτερα στους εργαζόμενους των επιχειρήσεων , συμβάλλει στη διασπορά του οικονομικού πλούτου που έχει μια θετική επίδραση στην αύξηση της παραγωγικότητας.

Στις λιγότερο αναπτυγμένες χώρες η μορφή αυτή ιδιωτικοποίησης συναντάται σπάνια γιατί στις χώρες αυτές δεν λειτουργεί καλά οργανωμένη κεφαλαιαγορά. Έτσι έχουμε τις ακόλουθες παραλλαγές :

- Η επαναϊδιωτικοποίηση των κρατικών επιχειρήσεων. Η περίπτωση αυτή αναφέρεται σε επιχειρήσεις που αρχικά ανήκαν στον ιδιωτικό τομέα , στη συνέχεια κρατικοποιήθηκαν για κάποιο λόγο και τελικά επιστρέφονται στον ιδιωτικό τομέα. Στην Ελλάδα , η επαναϊδιωτικοποιήσεις προβληματικών επιχειρήσεων μάλλον απέτυχαν. Χαρακτηριστικό είναι το παράδειγμα της ιδιωτικοποίησης προ ετών της Olympic Catering που ξεσήκωσε αντιδράσεις και διαμαρτυρίες. Αποτέλεσμα ήταν η εταιρεία να επιστρέψει στο Δημόσιο , όπως έγινε και με τα Ναυπηγεία της Ελευσίνας , που τελούν υπό εκκαθάριση σε λειτουργία υπό την επίβλεψη του Δημοσίου.
- Η « εσωτερική αφαίρεση ή αποδέσμευση» ορισμένων δραστηριοτήτων από τις κρατικές επιχειρήσεις. Δηλαδή οι κρατικές επιχειρήσεις αποβάλλουν ή διακόπτουν δραστηριότητες

που εμφανίζουν τη μικρότερη αποδοτικότητα ή παρουσιάζουν ζημιές. Για παράδειγμα, κρατικές αεροπορικές επιχειρήσεις που παρουσιάζουν ζημιές στην προσπάθειά τους να μειώσουν το κόστος λειτουργίας τους είναι δυνατόν να εγκαταλείψουν γραμμές που δεν χρησιμοποιούνται συχνά ή να προβούν στην εκμίσθωση των αεροπλάνων τους σε άλλες αεροπορικές εταιρίες.

β. Μια άλλη μορφή ιδιωτικοποίησης είναι η αποπαρέμβαση. Στη μορφή αυτή το κράτος επιτρέπει στον ιδιωτικό τομέα να παρέχει μια υπηρεσία η οποία μέχρι τώρα παρέχονταν μονοπωλιακά από το κράτος. Η μορφή αυτή οδηγεί σε περισσότερο ανταγωνισμό (μεταξύ ιδιωτικών και κρατικών επιχειρήσεων), διευρύνει τη δυνατότητα επιλογής από μέρους των καταναλωτών, ωφελεί τους καταναλωτές αφού συμβάλλει στη μείωση του κόστους και βελτίωση της ποιότητας της παρεχόμενης υπηρεσίας και μειώνει τις δημόσιες δαπάνες με τον περιορισμό της ανάγκης προσφοράς της συγκεκριμένης υπηρεσίας από μέρους του κράτους.

γ. Μια άλλη μορφή ιδιωτικοποίησης είναι η ανάθεση παροχής μιας υπηρεσίας ή της παραγωγής ενός αγαθού στον ιδιωτικό τομέα. Σε αυτήν την μορφή το κράτος εξακολουθεί να χρηματοδοτεί την παροχή της υπηρεσίας ή την παραγωγή του αγαθού, αλλά προκαλεί τον ιδιωτικό τομέα, μέσω μειοδοτικών διαγωνισμών, να μειοδοτήσει προκειμένου να αποκτήσει το δικαίωμα να παρέχει την υπηρεσία ή να παράγει το αγαθό σύμφωνα με τους όρους του διαγωνισμού. Αποτέλεσμα αυτής της διαδικασίας είναι η μείωση του κόστους, αφού η επιχείρηση που θα επιλεγεί θα πρέπει να προσφέρει το μικρότερο κόστος σε σχέση με τις άλλες επιχειρήσεις. Όσο μεγαλύτερος είναι ο ανταγωνισμός των ιδιωτικών επιχειρήσεων, τόσο μεγαλύτερη θα είναι η ωφέλεια αυτής της διαδικασίας. Η ύπαρξη ισχυρού ανταγωνισμού θα συμβάλλει στη μακροχρόνια ύπαρξη της ωφέλειας, αφού ο μειοδότης γνωρίζει ότι εάν δεν διατηρήσει το κόστος του σε χαμηλά επίπεδα κάποια άλλη επιχείρηση στο μέλλον θα αποκτήσει το δικαίωμα να παρέχει την υπηρεσία ή να παράγει το αγαθό.

δ. Μια άλλη μορφή ιδιωτικοποίησης είναι η παροχή από μέρους του κράτους χρηματικής ενίσχυσης ή επιδότησης στο ευρύτερο καταναλωτικό κοινό. Στη μορφή αυτή το κράτος εξακολουθεί να

χρηματοδοτεί την παροχή της υπηρεσίας ή την παραγωγή του αγαθού , αλλά δίνει στο άτομο που χρησιμοποιεί στην υπηρεσία ή το αγαθό τα μέσα να τα αγοράσει στην ελεύθερη αγορά. Με αυτόν τον τρόπο το κράτος παρέχει στα άτομα τη δύναμη να γίνουν καταναλωτές. Αυτή η μορφή ιδιωτικοποίησης είναι πλέον κατάλληλη στις περιπτώσεις όπου υπάρχει μια υγιής αγορά για τη συγκεκριμένη υπηρεσία ή το αγαθό , αλλά όπου τα νοικοκυριά δεν έχουν επαρκές εισόδημα προκειμένου να έχουν επαρκή ποσότητα της υπηρεσίας ή του αγαθού.

Δεν αποκλείεται διόλου μια κρατική επιχείρηση να προσφέρει καλές υπηρεσίες σε προσιτές τιμές και με κέρδη. Απαιτείται όμως η κατοχύρωση της ανεξαρτησίας της απέναντι σε καιροσκοπικές – πολιτικές / κομματικές πιέσεις και μιας απαραίτητης ευελιξίας , έτσι ώστε να επιτυγχάνει μειώσεις κόστους και αυξήσεις παραγωγικότητας προς το συμφέρον των καταναλωτών.

Στοιχεία μιας τέτοιας ευελιξίας συνιστούν , λ.χ. η μη πρόσληψη υπεράριθμων , η αμοιβή αναλόγως των προσόντων ή της θέσης ή της επίδοσης τόσο του ατόμου όσο και της επιχείρησης και όχι αναλόγως των ετών υπηρεσίας. Σε σημαντικό βαθμό η ανεξαρτησία και η ευελιξία έχουν να κάνουν με τη φύση του πολιτικού συστήματος της δεδομένης χώρας. Εξίσου έχουν να κάνουν με το ήθος , ύφος και κουλτούρα της κοινωνίας. Έχουν επίσης να κάνουν με την εισαγωγή αυστηρών ελεγκτικών μεθόδων , όπως τον προϋπολογισμό της μηδενικής βάσης (που έχει σκοπό σε κάθε χρονική περίοδο να επανεξετάζει τη σκοπιμότητα οποιασδήποτε δαπάνης).

Πολλές από τις προϋποθέσεις αυτές είναι δύσκολο να υλοποιηθούν σε μια κοινωνία όπως η ελληνική που έχει συνηθήσει σε άλλα πρότυπα συμπεριφοράς. Από την άλλη όμως , ίσως ένα πρόγραμμα ταχύρυθμης και ευρείας ιδιωτικοποίησης να ήταν ο μόνος τρόπος να ταρακουνηθεί αυτή η κοινωνία και να αρχίσει να κινείται σε άλλο μήκος κύματος. Δηλαδή : παρ' ότι η ιδιωτικοποίηση (ή η κρατικοποίηση) πρέπει να αντιμετωπίζεται σε εξειδικευμένη βάση , στην πράξη , όταν το σύνολο σχεδόν του δημόσιου τομέα χαρακτηρίζεται από την νωθρότητα , διαφθορά , γραφειοκρατία και αναποτελεσματικότητα , οι οποίες χαρακτηρίζουν την Ελλάδα , η θεραπεία – σοκ ίσως επιβάλλεται , ακριβώς ως η μόνη ρεαλιστική διέξοδος από τις συγκεκριμένες συνθήκες.

ΠΟΤΕ ΕΠΙΒΑΛΛΕΤΑΙ Η ΙΔΙΩΤΙΚΟΠΟΙΗΣΗ

Παρά την ενδεχόμενη ανάγκη για θεραπεία – σοκ στις ελληνικές συνθήκες , η όποια προοπτική ιδιωτικοποίησης πρέπει να αντιμετωπίζεται με περίσκεψη. Έτσι , σε γενικές γραμμές , η ιδιωτικοποίηση επιβάλλεται όταν η επιχείρηση προβλέπεται πως μπορεί , σε ιδιωτικά χέρια , να παράγει περισσότερο ή και καλύτερο προϊόν με χαμηλότερο κόστος απ' ότι όταν ανήκει στο Δημόσιο. Σχεδόν πάντοτε αυτό προϋποθέτει αυξήσεις παραγωγικότητας , που με τη σειρά τους προϋποθέτουν μειώσεις προσωπικού. Θεωρητικά αυτό θα μπορούσε να γίνει και με την επιχείρηση σε κρατικά χέρια , απλώς είναι πιο δύσκολο για πολιτικούς λόγους.

Πέραν αυτού όμως , η ιδιωτικοποίηση επιβάλλεται όταν το χαμηλότερο κόστος , με το οποίο υποτίθεται πως θα παράγει η ιδιωτικοποιημένη επιχείρηση είναι σίγουρο , ή ελπίζεται βάσιμα , πως θα μεταφραστεί σε χαμηλότερη τιμή για τον μέσο εγχώριο καταναλωτή ή , προκειμένου για εξαγωγές , σε διεθνώς ανταγωνιστικές τιμές.

Εδώ υπάρχει ένα πολύ λεπτό ζήτημα : από τη μια υποτίθεται πως το κράτος θα θελήσει να ιδιωτικοποιήσει την Χ δημόσια επιχείρηση διότι δεν εμπιστεύεται επαρκώς τον εαυτό του ότι μπορεί , έστω και με τις κατάλληλες τομές και βελτιώσεις , να λειτουργήσει την επιχείρηση κατά τρόπον ώστε να παραγάγει με το χαμηλότερο δυνατό κόστος , σύμφωνα με τη διαθέσιμη τεχνολογία , επαρκή ποσότητα προϊόντος ικανοποιητικής ποιότητας. Από την άλλη όμως το ίδιο αυτό κράτος θα πρέπει επιτυχώς να επιβλέψει / εξασφαλίσει πως το , έστω χαμηλότερο κόστος , με το οποίο θα παραγάγει η επιχείρηση ούσα σε ιδιωτικά χέρια θα μεταφραστεί σε χαμηλότερη τιμή για τον καταναλωτή και δεν θα μετατραπεί απλώς σε υπερκέρδη για τους ιδιοκτήτες !

Αλλά ακόμη κι αν αυτή η επίβλεψη / έλεγχος δεν είναι δυνατόν να εξασφαλιστούν , ενδέχεται η ιδιωτικοποίηση πάλι να επιβάλλεται αν το κράτος έχει τεκμηριωμένους λόγους να πιστεύει πως το μακροπρόθεσμο κοινωνικό / οικονομικό κόστος από **α.** μια πολιτική τιμών και παραγωγής , επί της οποίας το κράτος θα μπορεί μόνο να ασκεί πλημμελή ή και ουδένα έλεγχο και η **β.** τη διατήρηση της επιχειρήσεως εν λειτουργία υπό τον άμεσο έλεγχο του Δημοσίου. Αυτό το τελευταίο έχει ιδιαίτερη σημασία στην Ελλάδα των υπερβολικά ή αδικαιολόγητα υψηλών ελλειμμάτων ή ζημιών πολλών ΔΕ.

ΠΟΤΕ ΕΙΝΑΙ ΔΥΝΑΤΗ Η ΙΔΙΩΤΙΚΟΠΟΙΗΣΗ

Η ιδιωτικοποίηση είναι δυνατή όταν ο ή οι ιδιώτες αγοραστές εξασφαλίζουν κέρδη ακόμη κι αν η επιχείρηση έχει υποχρεωθεί να παράγει εκείνη την ποσότητα σε εκείνη την τιμή για το μέσο καταναλωτή, που το κράτος θεωρεί κοινωνικά σκόπιμες (ας μην ξεχνάμε ότι μιλάμε για την ιδιωτικοποίηση δημοσίων, δηλαδή κοινωνικής ή εθνικής σημασίας, υποτίθεται, επιχειρήσεων). Υπόψην όμως πως το κέρδος αυτό πρέπει να καλύπτει το λεγόμενο «ευκαιριακό κόστος» του κεφαλαίου, που έχει επενδύσει ο ή οι αγοραστές – χονδρικά τον τόκο που χάνει επενδύοντας στην υπό ιδιωτικοποίηση επιχείρηση και όχι αλλού.

Επομένως, για να είναι εφικτή μια ιδιωτικοποίηση το κράτος πρέπει να είναι διατεθειμένο να προχωρήσει σε μια συμφωνία, που θα προβλέπει χαλαρότερο κρατικό έλεγχο επί της ποσότητας και της τιμής, με αντιστάθμισμα διευκόλυνση του ανταγωνισμού ή το αντίθετο (δηλαδή διατήρηση του, συνήθως, μονοπωλιακού χαρακτήρα της υπό ιδιωτικοποίηση επιχείρησης, με αντιστάθμισμα αυστηρότερο κρατικό έλεγχο επί ποσότητας και τιμής). Εν πάσει όμως περιπτώσει, η (πρώην) ΔΕ πρέπει να αφήνεται να ακολουθεί την κοστολογική πολιτική που θέλει πράγμα ιδιαίτερα σημαντικό όσον αφορά μισθολογικές πιέσεις και λοιπά θέματα προσωπικού.

ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΕΠΙΤΥΧΙΑΣ ΙΔΙΩΤΙΚΟΠΟΙΗΣΗΣ

Οι παράγοντες επιτυχίας ενός προγράμματος ιδιωτικοποίησης είναι οι εξής :

α. Η λειτουργία υγιούς ανταγωνιστικής αγοράς τόσο στην παροχή υπηρεσιών και παραγωγή αγαθών όσο και στη διακίνηση κεφαλαίων. Διαφορετικά η μονοπωλιακή δημόσια επιχείρηση που μεταφέρεται στον ιδιωτικό τομέα θα γίνει απλά μια μονοπωλιακή ιδιωτική επιχείρηση.

β. Η ιδιωτικοποίηση δεν θα πρέπει να οδηγεί σε όξυνση του προβλήματος της ανεργίας. Οι απασχολούμενοι στις επιχειρήσεις και οργανισμούς που ελέγχονται από το κράτος είναι φυσικό να ανησυχούν και να διατυπώνουν την αντίθεσή τους σε ενδεχόμενη ιδιωτικοποίηση αυτών , αφού η ιδιωτικοποίηση θέτει σε κίνδυνο την απασχόλησή τους. Το πρόβλημα αυτό μπορεί να αμβλυνθεί με τους ακόλουθους τρόπους. Για παράδειγμα στην τρίτη μορφή ιδιωτικοποίησης ο ρυθμός ανάθεσης της παροχής υπηρεσιών ή αγαθών κοινής ωφελείας στον ιδιωτικό τομέα θα πρέπει να περιοριστεί έτσι ώστε ο αριθμός των θέσεων εργασίας που χάνονται στο δημόσιο τομέα να αντιστοιχεί στο συνηθισμένο ποσοστό αποχωρήσεων από αυτό. Στην πλήρη μορφή ιδιωτικοποίησης στους εργαζόμενους θα πρέπει να δοθεί μέρος του μετοχικού κεφαλαίου , ακόμα και ολόκληρο το μετοχικό κεφάλαιο της επιχείρησης που ιδιωτικοποιήθηκε. Αποτέλεσμα των παραπάνω είναι οι εργαζόμενοι να γίνονται υποστηρικτές και όχι πολέμιοι της ιδιωτικοποίησης.

γ. Η ιδιωτικοποίηση να συνδυαστεί με την ευρύτερη δυνατή διασπορά του μετοχικού κεφαλαίου των επιχειρήσεων και οργανισμών που ελέγχονται από το δημόσιο. Το πέραςμα της ιδιοκτησίας στους εργαζόμενους έχει οδηγήσει σε αξιοσημείωτη βελτίωση της παραγωγικότητας. Και αυτό γιατί οι εργαζόμενοι έχουν το κίνητρο να μειώσουν το κόστος λειτουργίας και να βελτιώσουν την αποτελεσματικότητα και αποδοτικότητα της επιχείρησης. Επίσης η διασπορά του πλούτου αποτελεί αναπόσπαστο κομμάτι της ελεύθερης δημοκρατικής οικονομίας , που είναι το σύστημα που δημιουργεί τις προϋποθέσεις για την επιτυχή επίλυση των οικονομικών προβλημάτων που αντιμετωπίζει η χώρα μας.

δ. Η ιδιωτικοποίηση θα πρέπει να συνδυαστεί με την αποδοχή της θέσης ότι το κράτος έχει ρόλο στη διευκόλυνση της παροχής υπηρεσιών

ή της παραγωγής αγαθών. Θα πρέπει να γίνει κατανοητό ότι η παροχή αγαθών και υπηρεσιών από το κράτος αποτελεί μόνο τον έναν από τους πολλούς εναλλακτικούς τρόπους.

ε. Η ιδιωτικοποίηση θα πρέπει να συνδυαστεί με τη δημιουργία συνασπισμών από άτομα που πρόκειται να επωφεληθούν από την ιδιωτικοποίηση. Πριν ακόμα γίνει η ανακοίνωση της ιδιωτικοποίησης, θα πρέπει οι βασικοί υποστηρικτές της, είτε βρίσκονται στην κυβέρνηση είτε όχι, να εντοπίσουν και να κινητοποιήσουν εκείνο το τμήμα του εκλογικού σώματος που είναι το πιο πιθανό ότι θα ωφεληθεί άμεσα ή έμμεσα από το πρόγραμμα της ιδιωτικοποίησης.

στ. Η ιδιωτικοποίηση θα πρέπει να συνδυαστεί με την αναγνώριση της σπουδαιότητας των φορολογικών κινήτρων. Τα φορολογικά κίνητρα μπορούν να προσφέρουν τη βάση γύρω από την οποία μπορεί να δημιουργηθεί ένα συνασπισμός ατόμων υπέρ της ιδιωτικοποίησης.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Β΄

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ

Α. Οι ελληνικές κυβερνήσεις μετά το Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο στα πλαίσια της γενικής ευρωπαϊκής οικονομικής επέκτασης των μεταπολεμικών χρόνων και με τα σημαντικά ποσά της αμερικανικής βοήθειας , κατάφεραν να οδηγήσουν την οικονομία στο προπολεμικό επίπεδο παραγωγής.

Από τότε όλες οι τάσεις που υπήρξαν ήδη τα τελευταία χρόνια της μεταπολεμικής περιόδου συνέχισαν να εντείνονται με μεγάλη ταχύτητα.

Μέχρι τα τέλη της δεκαετίας του '50 , παρά το γρήγορο ρυθμό ανάπτυξης της ελληνικής οικονομίας και τη σαφή επικράτηση του καπιταλιστικού τρόπου παράγωγής , η Ελλάδα παρουσίαζε ακόμα τα κλασσικά χαρακτηριστικά της υπανάπτυξης όπως : χαμηλή γεωργική παραγωγικότητα , διογκώμενο και παρασιτικό τομέα υπηρεσιών και ένα βιομηχανικό τομέα ανίκανο να απορροφήσει τις εργατικές δυνάμεις που περίσσεψαν από τη γεωργία και να επεκταθεί στην παραγωγή κεφαλαιουχικών αγαθών. Η μόνη λύση για την παραπέρα ανάπτυξη της χώρας ήταν η προσέλκυση με κάθε μέσο του ξένου κεφαλαίου.

Για το σκοπό αυτό πάρθηκαν και τα ανάλογα νομοθετικά μέτρα. Το ξένο κεφάλαιο επωφελούμενο από τα τεράστια πλεονεκτήματα που του παραχωρούσε το ελληνικό κράτος , άρχισε πραγματικά να εισβάλλει στην ελληνική οικονομία. Έτσι ενώ το 1960 η ετήσια εισροή ξένου κεφαλαίου ήταν 11.683.700 δολάρια , το '63 έφτασε τα 50.026.290 και το 1966 τα 157.606.242 (ΠΗΓΗ ΕΣΥΕ).

Μέχρι το 1973 το ξένο κεφάλαιο που επενδύθηκε στην Ελλάδα είχε φτάσει συνολικά τα 725 εκατ. Δολάρια και έδωσε σημαντική ώθηση στην ελληνική βιομηχανική , αφού στράφηκε κυρίως σε τομείς εξορυκτικούς μεταλλουργικούς και χημικής βιομηχανίας.

Ενώ από τη μια η λύση του ξένου δανειακού κεφαλαίου βοήθησε την ανάπτυξη της χώρας , από την άλλη ξεκίνησε η εξάρτηση από τα ξένα κράτη που σταδιακά πέρασε στην εμπορική , πολιτική κ.τ.λ. εξάρτηση.

Μέχρι το 1970 , προτάθηκαν και εφαρμόστηκαν διάφορες λύσεις για το πρόβλημα της υπανάπτυξης που είχαν ως μόνιμη απόληξη τη

χειροτέρευση της υπανάπτυκτης χώρας. Μετά την πετρελαϊκή κρίση του 1970 και την αναδιάρθρωση που αυτή προκάλεσε , η παγκόσμια κατάσταση άλλαξε ριζικά : το 1971 , η στροφή στις ελεύθερες συναλλαγματικές ισοτιμίες και η επακολουθήσασα μείωση των ελέγχων άνοιξε το δρόμο στην ανάπτυξη της διεθνούς ιδιωτικής τραπεζικής δραστηριότητας. Η παρατεταμένη κατάσταση του στασιμοπληθωρισμού από την άλλη , οδήγησε σε μαζική υποτίμηση του κεφαλαίου , προσωρινές παύσεις και απολύσεις , επιτάχυνση της ανάπτυξης νέων τεχνολογιών , αλλαγές στην οργάνωση εργασίας. Το αποτέλεσμα ήταν η αποδέσμευση του κεντρικού κράτους από τη στρατηγική οικονομική διαχείριση , ισχυρή τάση ιδιωτικοποιήσεων και οι μειώσεις των κρατικών δαπανών. Στο στόχαστρο των περικοπών βρέθηκαν και οι δαπάνες για την περιφερειακή και τοπική ανάπτυξη.

Προς το τέλος της δεκαετίας του '70 και στις αρχές της δεκαετίας του '80 , λόγω της μεγάλης πληθυσμιακής και οικονομικής συγκέντρωσης σε μεγάλα αστικά κέντρα και της απογύμνωσης της οικονομικής και κοινωνικής δραστηριότητας περιφερειακών νομών , γίνεται προσπάθεια μέσω σχετικών νομών για περιφερειακή αποκέντρωση σε :

- α. οικονομικό πεδίο , μέσω των αναπτυξιακών νόμων.
- β. κοινωνικό πεδίο , με τη δημιουργία ιδρυμάτων ΑΕΙ , ΤΕΙ και άλλων κρατικών υπηρεσιών.
- γ. πολιτιστικό πεδίο , με τη δημιουργία κρατικών περιφερειακών θεάτρων (π.χ. Βορείου Ελλάδας , περιφερειακό Πάτρας κ.ά.)

Β. Κατά τη δεκαετία 1980 – 1990 η ελληνική πολιτεία επέδειξε ιδιαίτερη δραστηριότητα στη θέσπιση αναπτυξιακών κινήτρων τα οποία λίγο έως πολύ εναρμονίζονται με τις κατευθύνσεις και τους κανονισμούς της ΕΟΚ (Ν.1116/81 , 1262/82 και 1892/90 για τους οποίους έχουμε ήδη αναφερθεί αναλυτικά).

Αλλά πρέπει να γίνει συνείδηση ότι δεν επαρκούν τα αναπτυξιακά κίνητρα , όσο καλά και να είναι αυτά. Απαιτείται συγχρόνως να υπάρχουν κι άλλοι ευνοϊκοί παράγοντες που να ενθαρρύνουν τις ιδιωτικές επενδύσεις. Χρειάζεται η κατάλληλη υποδομή , η σωστή διοικητική οργάνωση , η άρση διαφόρων εμποδίων και γενικά η δημιουργία ευνοϊκού επενδυτικού κλίματος. Τα τελευταία χρόνια έγιναν προσπάθειες για να δημιουργηθεί ένα καλύτερο επενδυτικό κλίμα , τόσο με κυβερνητικές ανακοινώσεις και διαβεβαιώσεις όσο και με τη λήψη ορισμένων μέτρων.

Το σύστημα κινήτρων γύρω στο 1965 είχε ως μοναδική σχεδόν βάση τις φορολογικές απαλλαγές. Τώρα στηρίζεται σε σημαντικό βαθμό στις άμεσες ενισχύσεις – επιδοτήσεις αλλά και σε φορολογικές απαλλαγές και εκπτώσεις. Επίσης έχει καλύψει περισσότερες δραστηριότητες (μέχρι και τον πρωτογενή τομέα) και έγινε πιο εκλεκτικό. Τέλος το σύστημα έχει καταστεί πραγματικά περιφερειακό, με τη διαίρεση της χώρας σε περιοχές και υποπεριοχές ανάπτυξης. Το γενικό συμπέρασμα είναι ότι το σύστημα κινήτρων στη χώρα μας ακολούθησε σε μεγάλο βαθμό, αν και με κάποια καθυστέρηση, τις διεθνείς εξελίξεις με τις ανάλογες όμως προσαρμογές στις ειδικές απαιτήσεις της ελληνικής οικονομίας.

Αναπτυξιακά κίνητρα χρησιμοποιούνται από όλες τις χώρες του κόσμου, όπου ισχύουν κανόνες που επιτρέπουν τη λειτουργία ιδιωτικών επιχειρήσεων σε αναπτυγμένες και υπό ανάπτυξη χώρες. Ιδιαίτερο ενδιαφέρον στη χώρα μας παρουσιάζουν τα κίνητρα που ισχύουν μέσα στο χώρο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων. Η χώρα μας βρίσκεται σε ανταγωνισμό (κατ' ανάγκη) με τις άλλες χώρες – μέλη της ΕΟΚ, τόσο για την προσέλκυση ξένων παραγωγικών επενδύσεων, όσο και για τη διατήρηση επαρκούς επενδυτικής δραστηριότητας από Έλληνες επενδυτές στον ελληνικό χώρο. Έτσι είναι απαραίτητο η χώρα μας να προσφέρει ισχυρά και αποτελεσματικά επενδυτικά κίνητρα.

Γ. Η ανασκόπηση και η κριτική των συστημάτων των αναπτυξιακών κινήτρων που ίσχυαν και ισχύουν στην Ελλάδα μας βοηθούν να διατυπώσουμε ορισμένες σκέψεις σχετικά με την πολιτική οικονομικής και περιφερειακής ανάπτυξης και με το ρόλο των αναπτυξιακών κινήτρων.

Βασική αρχή είναι ότι τα κίνητρα δεν πρέπει να αλλάζουν συχνά, γιατί κάθε σημαντική αλλαγή συνεπάγεται καθυστερήσεις στα επενδυτικά σχέδια.

Τους προγραμματιστές κινήτρων πρέπει να απασχολήσει, μεταξύ άλλων, το θέμα της περιφερειακοποίησης των κινήτρων. Το βασικό ερώτημα στο οποίο πρέπει να δοθεί απάντηση είναι αν και κατά πόσο η διαίρεση της χώρας σε έναν αριθμό κινήτρων εξυπηρετεί τους βασικούς στόχους ενός μακροπρόθεσμου προγράμματος οικονομικής και περιφερειακής ανάπτυξης. Αλλά για να δοθεί σωστή απάντηση στο ερώτημα αυτό θα πρέπει να εξεταστούν σε βάθος τα δεδομένα που αφορούν το πρόβλημα. Ένα δεδομένο είναι ότι παρατηρείται υπερσυγκέντρωση πληθυσμού και οικονομικών δραστηριοτήτων στα δύο

μεγάλα κέντρα της χώρας , Αθήνα και Θεσσαλονίκη. Άλλο δεδομένο είναι ότι υπάρχουν αρκετά γεωγραφικά διαμερίσματα που μπορούν εύκολα να χαρακτηριστούν «προβληματικές περιοχές» και τα οποία θα μπορούσαν να ενισχυθούν μεταξύ άλλων και με την εγκατάσταση σε αυτές ορισμένων επιλεγμένων οικονομικών δραστηριοτήτων. Ακόμα άλλο δεδομένο είναι ότι αρκετά περιφερειακά αστικά κέντρα της χώρας αντιμετωπίζουν περιβαλλοντολογικά προβλήματα ανάλογα με εκείνα που έχουν καταστήσει τα δύο μεγαλύτερα αστικά μας κέντρα απάνθρωπα.

Σύμφωνα με τα πιο πάνω , και έχοντας υπόψη το συμπέρασμα της ομάδας εργασίας του περιφερειακού προγράμματος σχετικά με τις ανισότητες μεταξύ των νόμων ή των γεωγραφικών διαμερισμάτων της χώρας – ότι δηλαδή οι ανισότητες στη χώρα μας είναι περισσότερο πληθυσμιακού και κοινωνικού χαρακτήρα και λιγότερο οικονομικού – μπορεί να υποστηριχθεί ότι τα περιφερειακά μας κίνητρα στο μέλλον θα πρέπει :

- α. να κατευθύνουν τις παραγωγικές επενδύσεις σε τοποθεσίες που προσφέρουν οικονομικά κυρίως πλεονεκτήματα.
- β. να βοηθήσουν την αναδιάρθρωση των «προβληματικών» περιοχών της χώρας και
- γ. να συμβάλλουν σε μια ορθολογικότερη χωροταξική διεύθυνση των δραστηριοτήτων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Γ΄

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ – ΚΡΙΤΙΚΗ

Η ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΣΗΜΕΡΑ

Στις ΗΠΑ , τα τελευταία χρόνια , και ιδιαίτερα από το 1997 και μετά , η κεντρική τράπεζα αποφασίζει για τα επιτόκια , σχεδόν αγνοώντας τα νομισματικά μεγέθη και επικεντρώνοντας την προσοχή της στα πραγματικά μεγέθη της οικονομίας : απασχόληση , παραγωγικότητα και αποθέματα. Ο λόγος είναι απλός : η αύξηση της παραγωγικότητας σε συνδυασμό με τις επενδύσεις (κυρίως σε νέα τεχνολογία) έχει αλλάξει εκείνον τον ρυθμό ανάπτυξης που μπορεί να επιτύχει η οικονομία χωρίς να εμφανιστούν πληθωριστικά φαινόμενα – δηλαδή πληθωρισμός που να τρέχει με ρυθμό πάνω από 2% - 2,5%.

Στην Ελλάδα , αν και δεν έχουμε φτάσει ακόμα σε αυτό το σημείο , έχει όμως αρχίσει να δημιουργείται το υπόβαθρο για τη λεγόμενη Νέα Οικονομία – New Economy.

Μερικά από τα χαρακτηριστικά της είναι ήδη εμφανή. Αντιπροσωπευτικά αναφερόμε :

1. Το 1998 , η ανάπτυξη στηρίχθηκε κυρίως στις επενδύσεις , που αυξήθηκαν με ρυθμό 8%. Η άνοδος αυτή προήλθε και από τις ιδιωτικές και από τις δημόσιες επενδύσεις. Αυτή είναι μια από τις πρώτες και βασικές προϋποθέσεις για τη δημιουργία της Νέας Οικονομίας.
2. Η κατανάλωση αυξήθηκε επίσης με ρυθμό 2,6% , αλλά η μεγάλη ώθηση το 1999 προήλθε από την άνοδο της ζήτησης για διαρκή καταναλωτικά αγαθά. Αυτή , με τη σειρά της , στηρίχθηκε στην αύξηση του πλούτου (μέσω και του χρηματιστηρίου) και της δανειακής επιβάρυνσης των νοικοκυριών.
3. Οι αμοιβές στη μεταποίηση – ένα από τα κύρια στοιχεία που , θεωρητικά τουλάχιστο , συμβάλλουν στον πληθωρισμό – συνεχίζουν τη βασική πτωτική πορεία τους , που άρχισε το 1995.

4. Η απασχόληση στη λεγόμενη “μεγάλη βιομηχανία” είναι πτωτική από το 1990 και αργότερα – χωρίς να έχει εμφανιστεί αντίθετη τάση. Παράλληλα , η παραγωγικότητα στον ίδιο τομέα είναι συνεχώς ανοδική – ουσιαστικά αυξήθηκε κατά 40% τη δεκαετία του 1990. Ο συνδυασμός των παραγόντων αυτών υποδηλώνει την ύπαρξη μιας σοβαρής διαδικασίας αναδιάρθρωσης σε βιομηχανικές επιχειρήσεις που απασχολούν περισσότερα από 10 άτομα. Χωρίς αναδιάρθρωση , Νέα Οικονομία δεν υπάρχει.

Οι εξελίξεις αυτές έχουν οδηγήσει στην εξαγωγή του συμπεράσματος πως ο μη πληθωριστικός ρυθμός ανάπτυξης της οικονομίας μας έχει φτάσει στο 3,5% το χρόνο. Η ανεπάρκεια , όμως , των στατιστικών στοιχείων της χώρας μας δεν έχει επιτρέψει τον προσδιορισμό εκείνου του ύψους της ανεργίας που είναι επίσης μη πληθωριστικό.

Βέβαια είμαστε ακόμα μακριά από τη δημιουργία ενός ολοκληρωμένου συστήματος που θα μπορούσε να ονομαστεί ως “νέο οικονομικό”. Το σύστημα αυτό διακρίνεται από τον έντονο ανταγωνισμό σε όλες τις αγορές , από την επέκταση της διαδικασίας της αναδιάρθρωσης και στους τρεις τομείς της οικονομίας , από την αποχώρηση του κράτους από την επιχειρηματική δραστηριότητα κάθε μορφής και από εκτεταμένες επενδύσεις σε νέα τεχνολογία με έμφαση στην πληροφορική και στις επικοινωνίες.

Στην Ελλάδα , αντίθετα , η αναδιάρθρωση παραμένει περιορισμένο φαινόμενο ως προς την εμβέλειά της. Χαρακτηριστικά είναι τα συμπεράσματα στα οποία καταλήγει η τελευταία έκθεση του Ιδρύματος Οικονομικών και Βιομηχανικών ερευνών (IOBE) σχετικά με την αναδιάρθρωση του δημόσιου τομέα :

- Στο νομισματικό επίπεδο , το κρυφό δημόσιο χρέος , δηλαδή το χρέος που έχει επωμισθεί το Δημόσιο για λογαριασμό τρίτων , έφτασε στο μέγιστο των 8 τρις.δρχ. το 1997 και έκτοτε έχει αποπληρωθεί μόνο το 25%.
- Σε πραγματικό επίπεδο , οργανισμοί που υποτίθεται πως έχουν καταργηθεί – π.χ. ο Οργανισμός Βάμβακος – εξακολουθούν να συσσωρεύουν ελλείμματα. Επί συνόλου 2000 κρατικών φορέων έχει καταργηθεί μόνο το 6%.
- Όλες οι δημόσιες επιχειρήσεις – με νέα ή παλιά δομή , μετοχοποιημένες ή όχι – εξακολουθούν να έχουν ελλείμματα εκμετάλλευσης , κι αν συνυπολογιστούν οι αποσβέσεις , έχουν

συνολικά διαχειριστικά ελλείμματα. Εξαίρεση αποτελούν οι ΕΛΠΑ και ΟΤΕ, καθώς και οι ΔΕΠΑ και ΔΕΠΟΣ.

Τέλος, ελάχιστη πρέπει να είναι η πρόοδος του εκσυγχρονισμού στις μικρομεσαίες επιχειρήσεις. Στοιχεία δεν υπάρχουν, αλλά η γενική αίσθηση των ειδικών είναι πως η Νύχτα της Μεγάλης Σφαγής για τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις δεν έφτασε ακόμα. Το έναυσμα αναμένεται μετά την ένταξη στην Οικονομική και Νομισματική Ένωση (ΟΝΕ), όταν οι πολυεθνικές θα αισθάνονται πως οι κανόνες του παιχνιδιού έχουν σταθεροποιηθεί και θα μπορούν τότε να εκδηλώσουν το ενδιαφέρον τους – στο βαθμό που θα υπάρξει – για την αγορά των 10 εκατ. κατοίκων, η οποία μέχρι σήμερα, με ελάχιστες εξαιρέσεις, τις έχει αφήσει αδιάφορες.

ΚΡΙΤΙΚΗ

Μετά από αυτήν τη λεπτομερή έρευνα για την οικονομική και κοινωνική παρέμβαση του κράτους και την περιφερειακή ανάπτυξη, μπορούμε να πούμε ότι η Ελλάδα βρίσκεται σε καλό δρόμο. Έχουν γίνει πολλές προσπάθειες για την ομαλότερη λειτουργία του κρατικού μηχανισμού και την αποτελεσματικότερη συμβολή του στην ανάπτυξη της χώρας μας. Το ποιοτικό επίπεδο της ζωής έχει ανέβει αρκετά και κύριο μέλημα του κράτους είναι να ακολουθεί τις εξελίξεις των άλλων ευρωπαϊκών χωρών προκειμένου να ενταχθεί ομαλά στην Οικονομική Νομισματική Ένωση. Προσπαθεί να καταπολεμήσει σημαντικά προβλήματα, όπως η ανεργία, με την ευρωπαϊκή επιδότηση προγραμμάτων κατάρτισης. Επίσης γίνονται προσπάθειες συγκράτησης του πληθωρισμού με τη μείωση των επιτοκίων των εμπορικών τραπεζών που ξεκινά από την Τράπεζα της Ελλάδος.

Δεν αρκεί όμως η φιλότιμη προσπάθεια. Για να υπάρξουν τα επιθυμητά αποτελέσματα πρέπει να παρθούν δραστικά μέτρα. Στο πρόβλημα της ανεργίας για παράδειγμα, συνέβαλε αισθητά η παράνομη εισροή μεταναστών στη χώρα μας, που προσφέρουν φτηνές χειρονακτικές εργασίες. Το κράτος πρέπει να εμποδίσει την είσοδο λαθρομεταναστών φυλάγοντας καλύτερα τα σύνορα της χώρας μας. Άλλωστε τόσα δις,δρχ. σπαταλούνται κάθε χρόνο για στρατιωτικές δαπάνες!

Σε κοινωνικό επίπεδο θα πρέπει να δοθεί έμφαση στις χαμηλόμισθες κοινωνικές τάξεις και στην εξομάλυνση των κοινωνικών

ανισοτήτων. Επειδή στις μέρες μας παρατηρείται το φαινόμενο να γίνεται ο πλούσιος πλουσιότερος και ο φτωχός φτωχότερος, πρέπει το σύστημα φορολογίας του κράτους να λειτουργεί σωστά και με διαφάνεια για να εκλείψουν τα φαινόμενα φοροδιαφυγής. Επίσης, ως προς την συνταξιοδοτική πολιτική, να υπάρξει καθιέρωση ελάχιστης σύνταξης, που να επιτρέπει στους συνταξιοδοτημένους να ζήσουν ευπρεπώς και σύμφωνα με τις ανάγκες της εποχής.

Ως προς τους φόρους, θα πρέπει να μειωθεί το ποσοστό των έμμεσων φόρων που πληρώνει η “μάζα” των Ελλήνων και να αυξηθεί το ποσοστό των άμεσων φόρων. Ο φορολογικός συντελεστής για τις οικονομικά υψηλές τάξεις να αυξηθεί. Το 1980 ο φορολογικός συντελεστής ήταν 63% για τους πλούσιους ενώ σήμερα βρίσκεται μόλις στο 40% ! Οι “έχοντες” δηλαδή τα οικονομικά μέσα δεν πληρώνουν όσο θα έπρεπε προκειμένου να γίνει μια σωστή αναδιανομή του εισοδήματος.

Το κράτος είναι υποχρεωμένο να φροντίσει και για τη δωρεάν παιδεία. Σήμερα, μπορεί η παροχή βιβλίων στους μαθητές – σπουδαστές να είναι δωρεάν. Ο τρόπος όμως διδασκαλίας και το σύστημα της παιδείας είναι τέτοιο, που υποχρεώνει τους μαθητές όλων των βαθμίδων να σπεύδουν σε ιδιωτικά σχολεία – φροντιστήρια, προκειμένου να ανταπεξέλθουν στις απαιτήσεις των δημοσίων σχολείων – ιδρυμάτων. Η δημόσια εκπαίδευση πρέπει να είναι προσιτή σε όλους – ειδικά στους φτωχούς – και να προσφέρει ίσες ευκαιρίες σε όλους. Να ληφθούν μέτρα που να παράγουν το αξιοκρατικό πνεύμα, ώστε να δημιουργηθούν σχέσεις εμπιστοσύνης μεταξύ μαθητών – κηδεμόνων και δημόσιας εκπαίδευσης.

Όσον αφορά τις ιδιωτικοποιήσεις – που είναι μια έξυπνη λύση για να απεμπλακεί το κράτος από προβλήματα όπως τα τεράστια ελλείμματα – θα πρέπει να τηρούνται οι προϋποθέσεις που αναφέραμε, δηλαδή : υγιής ανταγωνισμός, καταπολέμηση της ανεργίας, κ.τ.λ.

Τέλος, στον τομέα της περιφερειακής ανάπτυξης θα πρέπει να δοθούν τα κατάλληλα ερεθίσματα στους κατοίκους αλλά και σε επιχειρήσεις για να μείνουν στην περιφέρεια. Για να πάψει αυτή η manía της αστικοποίησης θα πρέπει να δημιουργηθούν νέες θέσεις εργασίας σε πόλεις μακριά από τα δύο μεγάλα αστικά κέντρα. Αυτό θα επιτευχθεί με τη δημιουργία Βιομηχανικών Περιοχών, ιδρυμάτων ΑΕΙ και ΤΕΙ και μεγάλων έργων υποδομής. Επίσης να δοθούν φορολογικά κίνητρα στους αγρότες να μείνουν στον τόπο τους και να καλλιεργήσουν τη γη τους, ή ακόμα και να εμφανιστούν νέοι αγρότες, με επιδοτήσεις και φορολογικές ελαφρύνσεις.

Όπως βλέπουμε , όλα τα προβλήματα μπορούν να ελαχιστοποιηθούν και σιγά σιγά να εκλείψουν , με τους κατάλληλους χειρισμούς της κρατικής μηχανής και τη συνεργασία ιδιωτών και επιχειρηματιών. Για όλα υπάρχει λύση , αρκεί να υπάρχει καλή θέληση.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Κ.Μέλισσαροπούλου « Φορολογική Λογιστική ΙΙ » (Σημειώσεις τμήματος λογιστικής , Τ.Ε.Ι. Πάτρας).
2. Μαρίας Νεγρεπόντη – Δελιβάνη « Ιδιωτικές και Δημόσιες Επιχειρήσεις » , εκδόσεις Σάκουλα – Θεσσαλονίκη 1993.
3. Διον. Π. Καραγέωργα « Ο οικονομικός ρόλος του κράτους » , εκδόσεις Παπαγήση – Αθήνα , Φεβρουάριος 1977.
4. Δημήτρη Παπαδόπουλου « Κρατική Παρέμβαση στην Οικονομική δραστηριότητα » , εκδόσεις Παρατηρητής – Θεσσαλονίκη 1986.
5. Λεωνίδα Α. Παπακωνσταντινίδη « Στρατηγική της ανάπτυξης – τοπική ενδογενής ολοκλήρωση » - Οκτώβριος 1995.
6. Η κυβέρνηση στο Διαδίκτυο – « Έργο και Πολιτική » , διεύθυνση : [http : //www.government.gr/yprodomes/html](http://www.government.gr/yprodomes/html).
7. Άρθρο Οικονομικού Ταχυδρόμου περί Δημοσίων Επιχειρήσεων 5 Οκτωβρίου 1995.
8. Άρθρο Οικονομικού Ταχυδρόμου « Οικονομική Πολιτική » του Αντώνη Κεφαλά , 24 Φεβρουαρίου 2000.

